

LUIK 2

ACTIEPLAN VOOR DIRECTIES EN COÖRDINATOREN

INHOUD

- 1 Stappenplan instroom
- 2 Stappenplan nauwe samenwerking
- 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs
- 4 Stappenplan Nederlands op de opleidingsvloer
- 5 Stappenplan talig beroepsgericht neventraject
- 6 Stappenplan talig beroepsgericht voortraject
- 7 Lijst met afkortingen
- 8 Inspiratiebronnen
  - 8.1 Literatuur
  - 8.2 Interessante websites
  - 8.3 Gesprekken

1 STAPPENPLAN INSTROOM

Beginsituatie

- Stap 1 Kies voor taalheterogene of taalhomogene groepen
- Stap 2 Reflecteer over de gewenste talige instroomvereisten
- Stap 3 Beschrijf de intakeprocedure in het centrumreglement
- Stap 4 Bepaal een efficiënte intakeprocedure

Beoogde situatie

BEGINSITUATIE

Bepaalde instroomvereisten zijn gewenst om in de schoolse context te kunnen functioneren

Zoals de *algemene inleiding* vermeldt, is een **bepaalde mate van taalbeheersing gewenst** om in een opleiding succesvol te functioneren. Cursisten moeten **de lessen kunnen volgen**, de instructies en de uitleg van de docent kunnen begrijpen, vakteksten kunnen lezen, schriftelijk en mondeling helder antwoorden kunnen formuleren. **Zij moeten ook op sociaal vlak met medecursisten kunnen communiceren** en over de context van de opleiding kunnen praten. Zelfs als cursisten taalondersteuning krijgen, blijft een bepaalde **mate van taalbeheersing** gewenst of noodzakelijk. Welke mate hangt af van de vakopleiding. Het is aan de centra zelf om hierover te **reflecteren**.

Wanneer blijkt dat de taalvaardigheid van een cursist toch te beperkt is om aan het onderwijs te kunnen deelnemen, dan kunnen centra de cursist adviseren om eerst een talig beroepsgericht voortraject of een gewone module Nederlands als tweede taal (NT2) te volgen. Zie *Stap 4* van dit stappenplan.

Reflectie over instroomvereisten is cruciaal om taalondersteuning te organiseren

Centra hebben er alle belang bij om goed na te denken over wat cursisten op talig vlak moeten kunnen bij de start en over wat de talige einddoelen van een opleiding zijn. Deze informatie is **cruciaal** bij de organisatie en inhoudelijke invulling van geïntegreerd vakonderwijs. *Stap 2* van dit stappenplan beschrijft hoe centra tot die reflectie komen.

Taalondersteuning is nodig voor alle cursisten

Taalondersteuning door vakdocenten (en taaldocenten) is de hoofdvoorwaarde om laagtaalvaardige cursisten meer kansen te bieden op een succesvolle schoolloopbaan. Hiervoor kan een centrum verschillende **vormen van geïntegreerd vakonderwijs**¹ inzetten:

- taalgericht vakonderwijs
- Nederlands op de opleidingsvloer
- talig beroepsgericht neventraject
- talig beroepsgericht voortraject
- (maatwerk als toekomstperspectief²)

De meest **structurele maatregel** blijft het aanbieden van **taalgericht vakonderwijs** door de vakdocent. Hierbij zijn alle cursisten gebaat.

---

¹ Voor de beschrijving van deze verschillende organisatievormen en trajecten van geïntegreerd vakonderwijs verwijzen we naar *luik 1 Algemene inleiding* en naar bijlage 2 *Overzicht trajecten geïntegreerd vakonderwijs*.

² Het project "Kader Concretisering Maatwerk NT2" werkt een instrument voor maatwerk uit dat in de toekomst perspectieven opent. Volgens de principes van maatwerk wordt een leertraject vanaf het begin van het traject gekoppeld aan de rol die de cursist in de toekomst zal opnemen in de maatschappij. Voor meer informatie zie <http://taalunieversum.org/onderwijs/nt2-beginnersdoelen>.

Stap 1: Kies voor taalheterogene of taalhomogene groepen

De directie³ beslist of het doelpubliek van de opleiding taalheterogeen of taalhomogeen is.

Taalheterogene groepen

In taalheterogene klassen zitten anderstaligen en Nederlandstaligen samen. Anderstalige cursisten moeten vanaf de aanvang van de opleiding voldoende taalvaardig zijn om met Nederlandstalige cursisten te communiceren en om samen in de klaspraktijk te functioneren. De mate van taalvaardigheid hangt af van het abstractiegehalte van de vakopleiding.

Taalhomogene groepen

Er zijn ook aparte trajecten voor laagtaalvaardige anderstaligen⁴. Bij deze trajecten kunnen de gewenste talige instroomvereisten lager zijn, omdat het centrum gedurende het hele traject tijdens de vaklessen taalondersteuning geeft aan de volledige groep cursisten. Een belangrijk nadeel is wel dat laagtaalvaardige cursisten te weinig talige input krijgen van taalsterke cursisten en dat het socialiserende effect wegvalt.

Factoren die de keuze beïnvloeden

Sommige centra hebben zeer sterke argumenten om voor een aparte opleiding voor anderstaligen te kiezen.

Voorbeeld:

CVO HITEK Kortrijk koos in het schooljaar '05-'06 voor een apart traject informatica voor anderstaligen omdat het bestaande aanbod informaticacursussen niet beantwoordde aan het profiel van de doelgroep. Sommige cursisten hadden in hun land nog nooit met een computer gewerkt. Ze waren niet vertrouwd met het alfabet op het klavier, het taalgebruik was te moeilijk, ze hadden drempelvrees om met Nederlandstaligen in de klas te zitten, ... Met een taalhomogeen traject werd de stap naar taalheterogeen onderwijs enorm verkleind.

De keuze van een centrum is echter niet alleen van didactische aard, maar hangt ook af van het aantal laagtaalvaardige cursisten dat voor een traject in aanmerking komt. Ook financiële en organisatorische mogelijkheden om een apart leertraject te organiseren spelen hierbij een rol.

Stap 2: Reflecteer over de gewenste talige instroomvereisten

Wat heeft een cursist op **talig** vlak minimaal nodig om een vakopleiding succesvol te kunnen volgen?

Dit is **geen gemakkelijke opgave** voor beroepsgerichte centra die niet gewend zijn om over talige doelen en taalvereisten in de vaklessen na te denken en om abstracte taalcompetentieprofielen⁵ te gebruiken. Centra doen hierbij het beste een beroep op de **ondersteuning** van een ervaren taaldocent of taalexpert.

Het **gewenste taalbeheersingsniveau** voor een vakopleiding is echter **niet het beoogde uitstroombniveau**. Cursisten werken - mits een goede taalondersteuning - dagelijks aan hun taalontwikkeling. In de praktijk zien we dat vakdocenten verwonderd zijn over de grote taalsprongen die laagtaalvaardige cursisten nemen.

³ Voor de leesbaarheid schrijven we enkel 'directie', waar we 'directies en coördinatoren' bedoelen.

⁴ Let wel: niet alle anderstaligen zijn laagtaalvaardig.

⁵ Het *Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen* (Taalunie) of de *Opleidingsprofielen Moderne Talen* (Entiteit Curriculum).

Reflectie over en het bepalen van **gewenste talige instroomvereisten** voor de vakopleiding mag zeker **geen uitsluitingsmechanisme** worden. Het is niet de bedoeling dat centra de instroomvereisten te hoog leggen en zo laagtaalvaardige cursisten niet de kans geven om met de vakopleiding te starten.

In *Luik 3 Actieplan voor docenten, 1 Stappenplan instroom, Stap 2* vindt u drie werkwijzen om tot taalreflectie te komen.

Stap 3: Beschrijf de intakeprocedure in het centrumreglement

Elk centrum beschrijft de **intakeprocedure** in het **centrumreglement** en de **brochure**. Een centrum kan hier eveneens de **gewenste taalvereisten in can do's omschrijven**. Zo kan de cursist ook zelf bepalen óf en wanneer hij talig sterk genoeg is om een opleiding aan te kunnen.

Voorbeeld SCVO Sité Kinderzorg:

Toelatingsvoorwaarden Kinderzorg

*Je bent minimum 18 jaar. Je hebt een diploma of getuigschrift van lager secundair onderwijs, of je slaagt in een toelatingsproef. Om observatieverslagen te maken, om je logboek in te vullen, ... moet je over de nodige taalvaardigheid beschikken. Daarom wordt bij de inschrijving van iedere cursist een **taaltoets** afgenomen. Behaal je hiervoor een onvoldoende, dan krijg je de kans om individueel of in groep verder aan je Nederlands te werken.*

Voorbeeld Linguapolis:

Inschrijvingsvoorwaarden opleiding Engels Vantage/B2⁶

Als je geen certificaat hebt van de voorafgaande Linguapolismodule, moet je een instaptest afleggen. De instaptest peilt je mondelinge en schriftelijke vaardigheden. De schriftelijke test leg je online af. Voor het mondelinge deel van de instaptest neem je contact op met het secretariaat. Het resultaat van de instaptest bepaalt in welke module je kan starten en het blijft 1 jaar geldig. Een instaptest kan nooit een herexamen vervangen.

Voorbeeld Can do's:

Can do's niveau Threshold/B1

- *Je kan de hoofdzaken begrijpen van vertrouwde onderwerpen die geregeld opduiken in onder meer de werksituatie, school en ontspanning, op voorwaarde dat deze onderwerpen in klare standaardtaal zijn geformuleerd.*
- *Je kan je uit de slag trekken in de meest talige situaties die zich voordoen bij het reizen in een land waar de betreffende taal wordt gesproken.*
- *Je kan een eenvoudige en samenhangende tekst produceren met betrekking tot de onderwerpen die vertrouwd zijn of tot je persoonlijke interessesfeer behoren.*
- *Je kan ervaringen en gebeurtenissen, dromen, hoop en ambities beschrijven en kan bondig redenen en verklaringen geven voor je plannen en opvattingen.*

⁶ De toelatingsvoorwaarden zijn gebaseerd op het ERK Threshold/B1 en zijn enkel bedoeld voor cursisten die geen certificaat van Threshold/B1 hebben. Zie ook bijlage 1 *Vergelijkend overzicht niveaus Nederlands Tweede Taal*.

Stap 4: Bepaal een efficiënte intakeprocedure

Hier volgt als voorbeeld een standaard intakeprocedure, die gebaseerd is op de procedures van SCVO Sité en Linguapolis. Centra zijn uiteraard vrij om te beslissen hoe ze de intake organiseren.

1 De cursist maakt een afspraak voor de intake

Om organisatorische en praktische redenen kan de cursist enkel een afspraak maken op **vaste intake**dagen.

2 De cursist vult een degelijke cursistenfiche in

De cursisten vullen eerst de **cursistenfiche** in. Dit geeft meer informatie over de studies, de taalachtergrond, de gevolgde NT2-cursussen van de cursist. Voor de taaldocent is dit belangrijke informatie.

Bijlage 8 is een voorbeeld van het luik taal, diploma's en werkervaring van een cursistenfiche.

3 De cursist legt een functionele taaltoets op maat af

De cursisten leggen na het invullen van de cursistenfiche meteen een **functionele taaltoets op maat** af. Ideaal is het doel van deze toets tweeledig. Enerzijds is het een toets om te bepalen of een cursist over de **gewenste instroomvereisten** beschikt. Anderzijds wil de toets **diagnostische informatie** weergeven over de taalproblemen van een cursist.

De toets is **functioneel** en gaat uit van de behoeftes van de cursist: *In welke situaties moet de cursist kunnen functioneren in het Nederlands?* Deze toets gaat niet uit van taalkennis (bijvoorbeeld grammatica en woordenschat), maar van **realistische situaties**.

Het **ontwikkelen** van een functionele taaltoets op maat is **niet eenvoudig**:

- De toets meet niet alleen of de cursist voldoende Nederlands kan om in een vakopleiding te kunnen functioneren (= de gewenste instroomvereisten). De toets meet ook wat de cursist talig nog meer kan: de **diagnostische functie**.
- Het centrum moet bovendien bewaken dat de functionele taaltoets op maat **valide en betrouwbaar** is. Een toets is valide als hij meet wat hij beoogt te meten. Een toets is betrouwbaar wanneer bij een hermeting van de toets de cursist dezelfde scores zou behalen. Om de validiteit en de betrouwbaarheid te bewaken zijn een scoresleutel en een cesuur essentieel.
- **Ondersteuning** van een taaldocent of een expert die ervaring heeft met het opstellen van taaltoetsen is hierbij **noodzakelijk**.

Opmerkingen:

- Alle cursisten leggen het beste bij het begin van de opleiding een functionele diagnostische taaltoets af. Niet alleen anderstalige cursisten kampen met taalproblemen, maar ook sommige Nederlandstalige cursisten zijn taalzwak. Ook zij verdienen de nodige taalondersteuning.
- Centra kunnen ook een gestandaardiseerde instaptoets afnemen. Deze toets meet of een cursist een bepaald taalniveau⁸ op de ERK-schaal behaalt of niet. Deze toets geeft echter geen informatie over specifieke taalproblemen van de cursist. Meer informatie zie *luik 3 Actieplan voor docenten, 1 Stappenplan instroom, Stap 4*.

⁷ Voor een theoretisch kader en sprekende voorbeeldexamens verwijzen we naar de toetstips en voorbeeldexamens van het Certificaat Nederlands Vreemde Taal: www.cnavt.org. Voor een voorbeeld zie bijlage 9 *Voorbeeld functionele taaltoets op maat*.

⁸ Zie bijlage 1 *Vergelijkend overzicht niveaus Nederlands tweede taal*.

4 Het centrum verwijst bij een te grote taaldeficiëntie adviserend door

Centra mogen cursisten met een taaldeficiëntie officieel niet weigeren. Het centrum mag de cursist wel **op adviserende basis doorverwijzen** naar een talig beroepsgericht voortraject. Wanneer er geen passend voortraject is, kan het centrum de cursist naar een algemene NT2-cursus doorverwijzen. De doorverwijzing gebeurt met het **doorverwijsformulier**⁹ van de Huizen van het Nederlands. Met dit formulier gaat de cursist naar VDAB.

Bij doorverwijzing leggen de taal- en vakdocenten die de toets afnemen, **duidelijk** aan de cursist **uit** waarom hij beter nog niet met de vakopleiding start. Ze benadrukken dat de cursist, als hij talig sterk genoeg is, **terug kan instromen**. Op deze manier wordt frustratie en demotivatie voor een deel weggenomen en blijft het toekomstperspectief voor de cursist binnen bereik.

Centra kunnen cursisten met een taaltkort ook toelaten tot een opleiding **op basis van EVC**¹⁰. Sommige anderstaligen hebben al een diploma behaald en/of werkervaring opgedaan in hun land van herkomst. Dit diploma wordt niet altijd erkend¹¹. Hierdoor moeten ze van nul starten en opnieuw jaren studeren om een erkend diploma te behalen. Dit leidt vaak tot frustraties waardoor cursisten ondoordacht een opleiding kiezen om zo snel mogelijk aan het werk te kunnen gaan. De (h)erkenning van EVC heeft verschillende voordelen voor laagtaalvaardige kandidaten. Enerzijds geeft erkenning vrijstellingen voor de al verworven capaciteiten, wat hen opnieuw zelfvertrouwen geeft. Anderzijds maakt het de toegang tot opleidingen flexibeler. De cursist kan ondanks zijn taaltkort toch starten met een opleiding, wat de leerweg aanzienlijk verkort. Vrijstellingen betekenen ook een verlichting van lesuren.

5 Het centrum hanteert een efficiënt cursistvolgsysteem

De **resultaten** van instaptoetsen, taaltoetsen, toelatingsproeven zijn een belangrijke bron van informatie om taalondersteuning in de school vorm te geven. Het is dan ook belangrijk dat centra deze informatie **structureel bijhouden**.

Om cursisten op een efficiënte manier op te volgen, stellen centra **cursistendossiers** samen met:

- cursistenfiche
- diagnostische of gestandaardiseerde instaptoets
- advies voor cursist
- eventuele doorverwijzing
- portfolio
- ...

Ook dossiers van cursisten die naar een voortraject zijn doorverwezen worden structureel geklasseerd. Deze cursisten kunnen later terug instromen. Bovendien is informatie over doorverwijzing cruciale **informatie voor de centrumanalyse** bij het opstellen van een taalbeleidsplan¹² en bij het invullen van trajecten.

⁹ Zie bijlage 36: *Doorverwijsformulier*.

¹⁰ Eerder/Elders Verworven Competenties

¹¹ Buitenlandse diploma's worden erkend door NARIC (National Academic (& Professional) Recognition and Information Centre)

¹² Zie Luik 4 *Actieplan voor het voeren van een taalbeleid, 2 Stappenplan taalbeleid, Stap 6*.

BEOOGDE SITUATIE

- Het centrum biedt de juiste vorm van taalondersteuning aan.
- Het centrum reflecteert over de gewenste talige instroomvereisten per vakopleiding.
- Het centrum bepaalt een efficiënte intakeprocedure.
- Het centrum neemt de intakeprocedure in het centrumreglement en de brochure op.
- Het centrum organiseert een efficiënte doorverwijzing.
- Het beroepsgericht centrum is betrokken bij de inhoud en afname van taaltoetsen.

2 STAPPENPLAN NAUWE SAMENWERKING

Beginsituatie

- Stap 1 Formuleer een visie en wees actief betrokken
- Stap 2 Baken de takenpakketten duidelijk af
- Stap 3 Onthaal de taaldocent als iemand van het team
- Stap 4 Voorzie tijd voor structureel overleg
- Stap 5 Kies een minimale of een maximale samenwerking
- Stap 6 Evalueer de samenwerking

Beoogde situatie

BEGINSITUATIE

Taalbeleid belangt het hele centrum aan

Het centrum voert een **taalbeleid op 4 niveaus**: de directie, de docenten, de cursisten en de schoolomgeving (onthaal, intake, administratie, ...). Taalbeleid vertrekt niet alleen van 'bovenuit' maar wordt gevoed door vele acties van vakdocenten, secretariaatsmedewerkers én cursisten.

Nog te weinig betrokkenheid door gebrek aan visie

Directies van **beroepsgerichte centra** zijn bekommerd om de problematiek van laagtaalvaardige cursisten en werken daarom samen met een centrum dat NT2 aanbiedt. Toch hebben deze beroepsgerichte centra soms een gebrek **aan visie op taalbeleid waardoor ze onvoldoende betrokken** zijn bij de implementatie van geïntegreerd vakonderwijs in hun centrum. Het samenwerkingsverband is dan geen strategische keuze maar eerder een ad hoc-maatregel om taaldeficiëntie bij anderstaligen aan te pakken.

Taalbeleid maakt principieel deel uit van een **breder centrumbeleid**. Om een visie op taalbeleid te ontwikkelen is het noodzakelijk dat de directie met de **kerngroep Taalbeleid**¹³ de problematiek van taaldeficiëntie, de doelstellingen en de strategieën in een **visietekst**¹⁴ vastlegt.

De kerngroep stelt zich volgende vragen:

- *Wat zijn de problemen?*
- *Kan het centrum iets aan die problematiek doen?*
- *Wat zijn algemene doelstellingen?*
- *Wat zijn gepaste oplossingsstrategieën?*

Pas nadat de directie **strategisch** kiest om taalbeleid in het bredere centrumbeleid op te nemen, kan het centrum succesvolle stappen nemen om geïntegreerd vakonderwijs op alle niveaus in te voeren.

Nood aan een integrale aanpak van beide directies

Zonder visie op taalbeleid en zonder structurele inbedding in een breder beleid blijft geïntegreerd vakonderwijs te veel een taak van het centrum dat NT2 aanbiedt. Er is geen **draagvlak** in het beroepsgericht centrum en de essentie van geïntegreerd vakonderwijs – taal en vak als harmonisch geheel aanbieden en taalondersteuning door de vakdocent – gaat aan de vakdocenten voorbij.

De **integrale aanpak van taal en vak** vraagt een **nauwe samenwerking** tussen beide centra om Nederlands op de opleidingsvloer, talige beroepsgerichte neven- of voortrajecten aan te bieden.

¹³ Zie bijlage 27 *Structuur kerngroep en werkgroepen Taalbeleid*

¹⁴ Zie *Luik 4 Actieplan voor het voeren van een taalbeleid, 2 Stappenplan taalbeleid, Stap 5.*

Stap 1: Formuleer een visie en wees actief betrokken

Doelstelling van de samenwerking

Beide directies zorgen er samen voor dat cursisten tijdens de vakopleiding een **taalvaardigheid kunnen ontwikkelen** die voldoende is als **beginnend beroepsbeoefenaar**.

Van bij de start werken de centra structureel samen om didactisch en organisatorisch een geïntegreerd traject uit te stippelen. Ze bewaken en verbeteren samen de onderwijskwaliteit van het traject. Ze zorgen allebei voor een taalrijke studiecontext met voldoende taalsteun, context en interactie¹⁵.

Voorwaarden: visie en actieve betrokkenheid

De eerste belangrijke stap is dat beide directies een **visie formuleren op taalbeleid** en **actief betrokken** zijn bij het gehele proces.

Het beroepsgerichte centrum:

- kiest bewust om taalbeleid te implementeren
- richt een kerngroep Taalbeleid op
- schrijft een visietekst taalbeleid
- richt per vakopleiding een werkgroep Taalbeleid op
- stelt een taalbeleidsplan per vakopleiding op
- werkt per vakopleiding aan de implementatie van taalbeleid en taalgericht vakonderwijs in de vakles

Meer informatie vindt u in *Luik 4 Actieplan voor het voeren van een taalbeleid, 2 Stappenplan taalbeleid*.

Stap 2: Baken de takenpakketten duidelijk af

Taakverdeling afspreken

De directie bakt de **takenpakketten** van de **taaldocent, de vakdocenten** en de **werkgroep Taalbeleid** heel **duidelijk af**. Anders bestaat de mogelijkheid dat de taaldocenten te veel taken opnemen.

Takenpakket taaldocent:

- taalondersteuning geven aan laagtaalvaardige cursisten
- NT2-tips geven aan vakdocenten
- met de werkgroep en eventueel kerngroep Taalbeleid overleggen
- met de directies overleggen

Aandachtspunt:

Een gebrek aan een draagvlak bij de vakdirectie en -docenten impliceert dat de taaldocent te veel taken naar zich toegeschoven krijgt. Hij geeft bijvoorbeeld niet alleen taalondersteuning aan de cursisten en nuttige didactische NT2-tips aan vakdocenten, maar gaat ook zélf het les- en toetsmateriaal voor vakdocenten herwerken. Hierdoor krijgen de vakdocenten een foutief beeld van de taakverdeling en zullen ze geneigd zijn om taalondersteuning als een taak van de taaldocent te beschouwen. Als de taaldocent daarna verdwijnt, is er van structurele verandering geen sprake. De directie maakt voor iedereen duidelijk dat taalondersteuning een taak is van alle docenten en niet alleen van de taaldocent.

¹⁵ Zie 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs.

Takenpakket¹⁶ werkgroep Taalbeleid

- relevante vakliteratuur doornemen
- het taalbeleidsplan opstellen
- het taalbeleidsplan implementeren
- voorbeeldlessen of materiaal uitwerken
- informatie geven aan vakdocenten tijdens werkvergaderingen en in de wandelgangen (didactische tips, werkvormen, voorbeeldlessen, interessante vakliteratuur,...)

Aandachtspunt:

De directie benadrukt dat de leden van de werkgroep Taalbeleid slechts voor een aantal uren zijn vrijgesteld. Zij kunnen niet al het werk rond taalbeleid op zich nemen.

Takenpakket vakdocenten

- les- en toetsmateriaal uitwerken volgens de principes van geïntegreerd vakonderwijs¹⁷
- didactische vernieuwingen in de klas uitproberen en bijstellen
- de taaldocent de nodige inhoudelijke input geven om taaltrajecten in te vullen
- de taaldocent informatie geven over taalproblemen van cursisten

Takenpakket directie en taalcoördinator

- De directie reserveert tijdens elke vakvergadering een moment (minimum een half uur) om de stand van zaken van taalbeleid en de samenwerking met de taaldocent in kaart te brengen.
- Ze vraagt tijdens de vakvergadering en in de wandelgangen of de vakdocenten al didactische tips hebben uitprobeerde en wat hun bevindingen zijn (evaluatie).
- Ze evalueert de implementatie door observaties, teamteaching, ...

Betrokkenheid stimuleren

1. Geef **taalbeleid** een plaats in het centrumbeleid.
2. Betrek het **voltallige personeel** vanaf het begin **bij taalbeleid**.
3. Geef **taalondersteuning** een plaats in het bredere kader van taalbeleid. Extra taalondersteuning als enige maatregel om taaldeficiëntie aan te pakken, is onvoldoende. Andere taalbeleidsacties zijn: een degelijk cursistenopvolgsysteem, reflectie over de gewenste instroomvereisten en beoogde uitstroomdoelen, taalgericht vakonderwijs, ...
4. **Bespreek de problematiek van taaldeficiëntie** met het team vakdocenten, secretariaatsmedewerkers, ... Vraag hun mening en breng hun noden in kaart. Zie *Luik 4 Actieplan voor het voeren van een Taalbeleid, 2 Stappenplan taalbeleid, Stap 2*.
5. Vorm een **kerngroep Taalbeleid** die de visietekst voor het hele centrum uitschrijft¹⁸.
6. Vorm per vakopleiding **werkgroepen Taalbeleid**¹⁹ die de taalbeleidsplannen per opleiding schrijven.
7. Zorg voor **ruimte in de lesopdracht** van de kern- en werkgroepleden Taalbeleid.
8. Ga een **samenwerkingsverband** aan met een centrum dat NT2 aanbiedt.
9. **Informeert** de vakdocenten en andere medewerkers (secretariaat, stageplaats, ...) opnieuw over de doelstellingen van geïntegreerd vakonderwijs²⁰ en de samenwerking met het centrum dat NT2 aanbiedt.
10. Leg duidelijk uit wat de **taakverdeling** is tussen de twee centra, de taal- en vakdocenten.
11. Betrek vakdocenten bij de **intakeprocedure**.

¹⁶ Zie *Luik 4 Actieplan voor het voeren van een taalbeleid, 2 Stappenplan taalbeleid Stap 4*.

¹⁷ De vakdocenten gaan met de informatie van de taaldocent en de werkgroep Taalbeleid zelfstandig aan de slag.

¹⁸ Zie bijlage 27 *Structuur kerngroep en werkgroepen taalbeleid*.

¹⁹ Zie bijlage 27 *Structuur kerngroep en werkgroepen taalbeleid*.

²⁰ Nederlands op de opleidingsvloer, een neven- of een voortraject.

Stap 3: Onthaal de taaldocent als iemand van het team

De aanvaarding van de taaldocent in het team is niet altijd zo vanzelfsprekend. De **affiniteit** met **elkaars vak** speelt een grote rol. Verschillende vakken brengen soms ook andere **interesses** of zelfs een andere **stijl** mee. Aan deze persoonlijke aspecten kan de directie niet zo veel veranderen. Ze kan wel rekening houden met een aantal aandachtspunten.

Aandachtspunten:

- Vakdocenten zijn onvoldoende op de hoogte van de doelstellingen van de samenwerking.
- Nodo en neventrajecten worden vaak aanzien als extra hulp en niet als onderdeel van een taalbeleid op school.
- Vakdocenten bekijken extra taalondersteuning als een zaak van de taaldocent. Ze ervaren taalondersteuning niet als een gedeelde verantwoordelijkheid.
- De taaldocent wordt ook vaak als losse medewerker onthaald die wekelijks aanwezig is om aan de taalvaardigheid van taalzwakke cursisten te werken.

Tips om aanvaarding te bevorderen:

1. **Begin met taalbeleid vóór** de aanstelling van de **taaldocent**: een visie op taalbeleid vormen, een kerngroep Taalbeleid en werkgroepen Taalbeleid oprichten, ...²¹
2. **Onthaal de taaldocent als een nieuwe collega.**
3. **Stel hem** tijdens de vakvergadering aan alle collega's **voor**.
4. **Beklemtoon de meerwaarde** van de taaldocent en zijn expertise op NT2-vlak, maar benadruk ook dat de vakdocenten hem actief moeten helpen bij de invulling van Nederlands op de opleidingsvloer of het neventraject.
5. **Licht** tijdens deze vakvergadering **de takenpakketten** van de taal- en vakdocenten opnieuw **toe**²², zodat er geen valse verwachtingen ontstaan.
6. **Leg helder uit** wat **Nederlands op de opleidingsvloer en een neventraject** precies inhouden.
7. Zorg voor **vaste aanspreekpunten** voor de taaldocent. Bijvoorbeeld: de taalcoördinator en de leden van de werkgroep Taalbeleid.²³
8. Stimuleer vakdocenten om de taaldocent uit te nodigen om in hun **lessen te komen kijken** en feedback (didactische NT2-tips) te geven.
9. Geef de taaldocent een **plaats in het team**: geef de hem een eigen vakje in de leraarskamer, betrek hem bij relevant vakoverleg, nodig hem uit op informele momenten, ...
10. Geef alle docenten de kans om **knelpunten** bij samenwerking in **een open dialoog** uit te praten.

Stap 4: Voorzie tijd voor structureel overleg

Geïntegreerd vakonderwijs implementeren en samenwerken vergt overleg. Een goede samenwerking tussen de taal- en vakdocenten strandt vaak op een gebrek aan **structureel overleg**. Iedereen heeft een vol werkrooster en het is niet gemakkelijk om een gemeenschappelijk structureel overlegmoment te vinden. Het is aan de directie om **ruimte** voor overleg in het **lespakket** te voorzien. Misschien is het onmogelijk om alle vakdocenten extra overleguren te geven. Het centrum kan ook overwegen om de taaldocenten en de vakdocenten op dezelfde locatie te werk te stellen. Zo groeien er meer mogelijkheden om elkaar in de wandelgangen, in de leraarskamer of in de refter te ontmoeten. Er ontstaan dan spontane gesprekken over het werk waarin ze een aantal items informeel kunnen bespreken.

²¹ Zie Stap 1 van dit luik. Zie ook Luik 4, 2 Stappenplan taalbeleid.

²² Zie Luik 4 Actieplan voor het voeren van een taalbeleid, 2 Stappenplan taalbeleid.

²³ Zie bijlage 27 Structuur kerngroep en werkgroepen taalbeleid.

Stap 5: Kies een minimale of een maximale samenwerking

Inhoud van de samenwerking

- de **invulling van de trajecten**: Nederlands op de opleidingsvloer, talig beroepsgerichte neven- of voortrajecten
- **didactische ondersteuning van de vakdocent** door de taaldocent

Hoe diepgaand de samenwerking is, blijkt in de praktijk te variëren. Meestal heeft dit te maken met de beschikbare uren voor overleg. Dit geeft het onderscheid tussen een minimale en maximale samenwerking.

Minimale samenwerking

1. De vakdocent zegt met welk lesonderdeel taalzwakke cursisten nog **problemen** ondervinden.
2. De vakdocent **beschrijft het lesverloop** en legt de vakleerstof uit aan de taaldocent. Op deze manier geraakt de taaldocent vertrouwd met de vakinhoud en de vakterminologie. Zeker in het begin is het aangewezen om vaklessen intensief samen door te nemen en op voorhand vaklessen te observeren.
3. Ze bekijken samen of de **oorzaken van de problemen** van talige of andere aard zijn. Enkele problemen van andere aard zijn: geen studiehouding, gebrek aan interesse, concentratieproblemen, gezinssituatie, moeilijke sociaal-economische situatie.
4. De taaldocent geeft alvast **didactische NT2-tips** zodat de vakdocent zelf al veel taalproblemen in de vakles kan opvangen. Bijvoorbeeld: visualiseren, taalgebruik aanpassen, meer aandacht besteden aan woordenschat, context creëren, ...²⁴
5. Bij **Nederlands op de opleidingsvloer**: ze bekijken welke lesonderdelen voor co-teaching in aanmerking komen en voor welke aspecten de taaldocent de cursisten apart neemt²⁵.
6. Op vaste tijdstippen vindt er een **evaluatie** van leerprestaties plaats. De docenten bespreken de **talige vooruitgang** in de vaklessen en hoe ze die nog kunnen verbeteren.

Maximale samenwerking

1. De taaldocent zegt hoe de vakdocent de les toegankelijker kan maken voor laagtaalvaardige cursisten. De docenten kijken naar:
  - de opbouw van de les
  - het aandeel theorie en praktijk
  - het taalgebruik (o.a. standaardtaal en spreektempo)
  - de instructietaal
  - de uitleg van nieuwe woorden
  - de mogelijke visualisering
  - het geven van feedback
  - de interactie in de klas

Meer informatie zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs*.

2. De docenten werken samen aan de **aanpassing van les- en toetsmateriaal** volgens de principes van taalgericht vakonderwijs²⁶. De taaldocent formuleert tips en voorstellen tot verbetering.

3. De **vakdocent herwerkt het materiaal** en bezorgt het ter **controle** terug aan de taaldocent. Op deze manier blijft de vakdocent zelf verantwoordelijk voor de inhoud.

Alle voorgaande fases van de minimale samenwerking gelden ook voor de maximale samenwerking.

²⁴ Zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs*.

²⁵ Zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 4 Stappenplan Nederlands op de opleidingsvloer*.

²⁶ Zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs*.

Stap 6: Evalueer de samenwerking

Beide directies houden **maandelijks** een **overleg** om de stand van zaken te bespreken en om didactische of praktische samenwerkingsproblemen aan te pakken. Ze **zoeken actief naar oplossingen** en doen waar nodig een beroep op externen zoals begeleidingsdiensten of centra die reeds ervaring met geïntegreerd onderwijs hebben. Zo wordt niet alleen de samenwerking tussen de vak- en taaldocent bewaakt, maar blijft de directie zelf ook actief betrokken bij het vernieuwingsproces.

BEOOGDE SITUATIE

- De directies werken sámen aan de implementatie van geïntegreerd vakonderwijs.
- De taaldocent wordt iemand van het team.
- De directie voorziet ruimte in de lespakketten voor structureel overleg tussen vak- en taaldocent.
- Er is een duidelijke taakafbakening.
- Er is een maandelijks evaluatiemoment tussen beide directies en docenten.

3 STAPPENPLAN TAALGERICHT VAKONDERWIJS

Beginsituatie

- Stap 1 Zorg voor nascholing in taalgericht vakonderwijs
- Stap 2 Neem taalgericht vakonderwijs op als onderdeel van taalbeleid op school
- Stap 3 Bekijk kritisch de opbouw en inhoud van het programma
- Stap 4 Pas de didactiek aan
- Stap 5 Pas les- en toetsmateriaal aan en ontwikkel nieuw materiaal
- Stap 6 Evalueer de stand van zaken

Beoogde situatie

BEGINSITUATIE

Taalondersteuning door vakdocenten is een noodzaak

Een taal leren, is een **levenslang leerproces**. Een snelle taalverwerving is onmogelijk als alleen de taaldocent aandacht besteedt aan Nederlands. Taalzwakke cursisten hebben taalondersteuning nodig van alle vakdocenten en van de hele schoolomgeving. Alle cursisten, en in het bijzonder laagtaalvaardige cursisten, hebben behoefte aan vakdocenten die tijdens de vaklessen **voldoende spreekkansen en interactie** aanbieden zodat ze het Nederlands kunnen oefenen. Cursisten moeten ook **feedback** krijgen bij fouten en **taalsteun** bij het uitvoeren van opdrachten. Dit alles is mogelijk bij **taalgericht vakonderwijs**.

Vakdocenten zijn onzeker over hun talige competenties

In de praktijk blijkt dat vakdocenten zich **onzeker voelen** om zelf taalondersteuning te geven. Voor hen betekent taalondersteuning: spelling, grammatica en woordenschat. In de realiteit gaat het over: interactie in de klas, visualiseren, context geven, voorkennis oproepen, feedback geven. Als vakdocenten deze principes leren kennen, vermindert hun weerstand. Deze principes behoren immers tot de **gewone didactische uitgangspunten** van het beroepsgericht onderwijs. Toch hebben vakdocenten **behoefte aan nascholing** om hun vaklessen taalgericht te organiseren. De principes van taalgericht vakonderwijs kunnen hen inspireren en op weg zetten.

Evenwicht tussen praktijk en theorie is cruciaal

Cursisten verwerken gemakkelijker nieuwe leerstof als ze de kans krijgen om demonstraties te zien en zelf handelingen uit te voeren. Helaas vertrekken vele vakdocenten nog te veel vanuit de theorie en te weinig vanuit reële **praktijksituaties**. Het gebrek aan een **concrete en praktische context** bemoeilijkt het volgen van de lessen voor alle cursisten in een beroepsgerichte opleiding. Voor laagtaalvaardige cursisten is dit een extra struikelblok.

Moeilijke vaktaal en instructietaal in handboeken

Vele vakdocenten leveren al behoorlijke inspanningen om taalzwakke leerlingen tegemoet te komen. Ze passen hun taalgebruik en woordenschat aan, werken visueel, geven veel voorbeelden, ... Toch slagen vele taalzwakke cursisten er niet in om op toetsen of examens goede resultaten te behalen, hoewel ze in de klas blijf geven van voldoende begrip.

Vaak heeft dit te maken met een **onaangepast handboek**. De docent past zijn mondeling taalgebruik tijdens de les wel aan, maar in de cursus of het handboek is de taal veel abstracter en leunt ze nauw aan bij de taal van experts. Hierdoor is de kloof voor alle cursisten (té) groot om te overbruggen.

Ook **moeilijke instructietaal** in opdrachten en toetsen kan ervoor zorgen dat cursisten slecht scoren.

Stap 1: Zorg voor nascholing in taalgericht vakonderwijs

1 De directie schoolt zich na in taalgericht vakonderwijs²⁷

De directeur is één van de spilfiguren om een draagvlak te creëren voor taalgericht werken. Hij moet dan ook zeer goed **op de hoogte** zijn **van de didactische principes** van taalgericht vakonderwijs en de mogelijkheden ervan voor het eigen centrum.

Het voordeel van taalgericht vakonderwijs is dat een centrum **stap voor stap** taalgerichter kan werken. Je hoeft niet meteen alles te weten over taalgericht vakonderwijs om al effect te zien. Te grote sprongen nemen kan door werkoverlast leiden tot demotivatie bij het team. Centra kunnen ervoor kiezen om elk schooljaar aan een aantal facetten van de drie pijlers te werken: meer **interactie, taalsteun en context**.

Directies kunnen:

- nascholingen over taalgericht vakonderwijs²⁸ volgen
- zich verdiepen in interessante en relevante vakliteratuur
Bijvoorbeeld: www.taalgerichtvakonderwijs.nl, het Handboek taalgericht vakonderwijs (2004), Vaktaal. Taalontwikkeling in het vakonderwijs (2003)
- ervaringen uitwisselen met centra die taalgericht vakonderwijs aanbieden

2 De directie geeft de docenten de kans om zich na te scholen in taalgericht vakonderwijs

Ook vakdocenten hebben behoefte aan nascholing. Zij kunnen buitenschoolse vormingen en workshops volgen, maar kunnen ook van elkaar leren. Leden van de **werkgroep Taalbeleid** spelen hierbij een **sturende rol**.

Zij kunnen bijvoorbeeld:

- workshops geven
- voorbeeldlessen geven die collega's komen observeren en nabespreken
- lessen van vakdocenten bijwonen
- teamteaching stimuleren
- in de nieuwsbrief van het centrum didactische tips verstrekken

Duo's van vakdocenten kunnen ook zelf het initiatief nemen. Ze kunnen **video-opnames** van hun eigen lessen maken. Met de checklist taalgericht vakonderwijs²⁹ bespreken en bekijken ze wat al goed is en wat nog beter kan.

3 Centra en docenten doen een beroep op externe ondersteuning

Wanneer centra taalgericht aan de slag willen, is didactische en organisatorische **ondersteuning van experts** geen overbodige luxe. Wanneer er al een samenwerking is met een centrum dat Nederlands geeft, kan de **taaldocent** een deel van de ondersteuning opnemen. Maar deze hulp blijft beperkt.

²⁷ Voor de basisprincipes van taalgericht vakonderwijs zie *Luik 1 Algemene inleiding, 2 Geïntegreerd vakonderwijs*.

²⁸ Zie *Inspiratiebronnen, 2 Interessante websites*.

²⁹ Hiervoor kan men de *Kijkwijzer* van het Platform Taalgericht Vakonderwijs gebruiken: [downloadenvia www.taalgerichtvakonderwijs.nl](http://downloadenvia.www.taalgerichtvakonderwijs.nl). Dit instrument bestaat uit een checklist met de doelen van taalgericht vakonderwijs.

Voor **extra ondersteuning** kunnen centra ook een beroep doen op:

- de Huizen van het Nederlands die gegevens van experts verstrekken
- het Vlaams Ondersteuningscentrum voor Volwassenenonderwijs en de begeleidingsdiensten die ondersteuning aan centra en scholen kunnen aanbieden om de onderwijskwaliteit te bevorderen
- de universitaire talencentra die al heel wat expertise hebben opgebouwd op het gebied van NT2 en taalgericht lesgeven

Stap 2: Neem taalgericht vakonderwijs op als onderdeel van taalbeleid op school

1 Neem taalgericht vakonderwijs in de visietekst en de taalbeleidsplannen op

De directie neemt taalgericht vakonderwijs op als één van de essentiële componenten van geïntegreerd vakonderwijs **in de visietekst en het taalbeleidsplan**. De directie gaat hierbij **stap voor stap** te werk³⁰. Zo werkt een centrum bijvoorbeeld het eerste schooljaar aan maximaal 3 prioriteiten: duidelijke instructietaal in toetsen, examens en opdrachten, visuele ondersteuning of interactieve werkvormen. Het tweede schooljaar kan het centrum aan 3 nieuwe prioriteiten werken en volgt ze de prioriteiten van vorig schooljaar op.

In het taalbeleidsplan worden de actiepunten volgens het SMART-principe³¹ **geformuleerd**:

- actiepunt voor dit schooljaar
- doelstelling(en)
- wie doet wat
- waar
- hulpmiddelen
- evaluatie (wat zijn de te verwachten effecten, hoe kunnen we ze meten, wat gaan we met de resultaten doen?)
- werkpunt voor volgend schooljaar (de opvolging van dit werkpunt of een nieuw werkpunt)

2 Richt een werkgroep Taalgericht Vakonderwijs op

Werkgroep Taalgericht Vakonderwijs

Nadat de directie een draagvlak heeft gecreëerd en vakdocenten heeft geënthousiasmeerd, neemt ze het initiatief om een werkgroep Taalgericht Vakonderwijs op te richten, dat is een **afsplitsing van de werkgroep Taalbeleid**³². In kleine centra kan het om praktische redenen niet mogelijk zijn om nog een extra werkgroep op te richten. In dat geval neemt de werkgroep Taalbeleid de implementatie van taalgericht vakonderwijs voor zijn rekening.

Samenstelling

De samenstelling van de werkgroep gebeurt **op vrijwillige basis**. Vakdocenten mogen niet worden verplicht om in de werkgroep te zetelen, dit leidt tot demotivatie en tegenwerking.

³⁰ Zie *Luik 4 Actieplan voor het voeren van een taalbeleidsplan, 2 Stappenplan taalbeleid*.

³¹ SMART: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden

³² Zie bijlage 27 *Structuur kerngroep en werkgroepen taalbeleid*.

Takenpakket

- De werkgroep Taalgericht Vakonderwijs **schoolt zich na** in taalgericht vakonderwijs.
- De leden bepalen de actiepunten voor een schooljaar.
- Ze omschrijven de actiepunten zoals in *Stap 2* van dit stappenplan.
- Ze werken per actiepunt **voorbeeldmateriaal** en **didactische instrumenten** of hulpmiddelen uit.
- Ze **testen** het ontwikkelde voorbeeldmateriaal in hun eigen lessen uit en stellen het bij.
- Ze geven **voorbeeldlessen** voor hun collega's, maken video-opnames en bespreken ze.
- Ze **informer en stimuleren andere vakdocenten** tijdens (werk)vergaderingen én in de wandelgangen om tijdens de vaklessen actief aan de prioriteiten te werken.
- Ze **signaleren knelpunten** bij de directie. Die kunnen praktisch zijn, zoals de nood aan vakliteratuur, nascholingen, extra overlegtijd, ... maar ook inhoudelijk of organisatorisch, zoals het gebrek aan een draagvlak bij de andere vakdocenten.

Randvoorwaarden

- De directie zorgt voor een **stevig draagvlak** bij alle vakdocenten.
- De directie **stimuleert** de leden van de werkgroep Taalgericht Vakonderwijs om zich na te scholen in taalgericht vakonderwijs.
- Ze voorziet **ruimte in het lespakket** voor nascholing, structureel overleg, de uitwerking van voorbeeldmateriaal, didactische instrumenten/hulpmiddelen, ...
- Ze geeft **opbouwende feedback** op de acties van de werkgroep.
- Ze **stimuleert** en **ondersteunt** hen bij de **implementatie**. De directie is bijvoorbeeld aanwezig tijdens de werkvergaderingen waarin de andere vakdocenten worden geïnformeerd.
- De directie **zet** tijdens vergaderingen en informele gesprekken alle **vakdocenten aan** om de vernieuwingen uit te proberen.
- De werkgroepleden worden geapprecieerd binnen het team.
- Ze zijn bestand tegen weerstand.
- Ze stimuleren en motiveren collega's.

3 Gebruik een evaluatie-instrument voor de implementatie van taalgericht vakonderwijs

Om te beoordelen of vaklessen aan de principes van taalgericht vakonderwijs voldoen, kan de directie **lessen van vakdocenten observeren** met de *Kijkwijzer*³³ (2007) van het Platform Taalgericht Vakonderwijs. Omdat het niet de bedoeling is dat centra op één schooljaar alle principes van taalgericht vakonderwijs implementeren, let de directie bij evaluatiemomenten op slechts enkele doelen.

Voorbeeld uit *Kijkwijzer* (2007): checklist 'interactie in de les'

- Wat voor soort vragen stelt de docent? (beschrijvend, ordenend, verklarend, evaluerend, open, gesloten, echte, ...)
- Vraagt hij door?
- Hoe reageert de docent op de interactie van de cursisten? (speelt vragen door, verdeelt beurten, geeft voldoende denktijd, luistert aandachtig, ...)
- Geeft de docent opdrachten waarbij interactie mogelijk is? Welke interactievormen gebruikt de docent? (voorbeelden: brainstorm, woordspin, denken delen en uitwisselen, pars pro toto, experts, ...)
- Hoe legt hij de instructies uit? (expliciteert de doelen, legt helder uit wat, hoe en met wie ze de taak moeten uitvoeren, geeft een tijdslimiet)
- Hoe begeleidt de docent de opdrachten? (vraagt naar de voortgang, biedt (talige) ondersteuning aan, bewaakt de tijd en organisatie)
- Hoe gebeurt de nabespreking? (koppelt terug naar de doelen, evalueert het proces, inventariseert uitkomsten)

³³ De *Kijkwijzer* is te downloaden via www.taalgerichtvakonderwijs.nl en kan ook als inspiratiebron worden gehanteerd.

Stap 3: Bekijk kritisch de opbouw en inhoud van het programma

Voor alle cursisten en zeker voor laagtaalvaardige is het belangrijk dat docenten **vertrekken vanuit** een **praktische en concrete context** om zo tot het theoretische en abstractere kader te komen. Concrete inhouden stellen minder talige eisen dan abstracte inhouden en maken lessen meteen een stuk toegankelijker voor alle cursisten. Een tweede ingreep om vaklessen voor taalzwakke cursisten toegankelijker te maken is de **integratie van taal en vak** in de klas.

Luik 3 Actieplan voor docenten, 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs, Stap 3 licht deze twee aspecten toe.

Stap 4: Pas de didactiek aan

Veel communicatie en feedback van gesprekspartners zijn twee belangrijke elementen om een taal te leren. Als cursisten de taal van het vak willen leren, staan daarom twee principes centraal: **sprekkansen creëren** en **taalondersteuning** geven.

Het referentiekader *Dertien Doelen in een dozijn*³⁴ (2006) van de Nederlandse Taalunie beschrijft de drie pijlers van taalgericht vakonderwijs: “*De leraar kan goede gesprekken voeren in functie van het doel en de inhoud van het gesprek én aangepast aan het taalvaardigheidsniveau van de leerlingen. En dit door een begrijpelijk en interactief taalaanbod aan te bieden, door taalproductie te stimuleren en door voldoende feedback te geven.*”

Voor vakdocenten betekent dit: minder doceren, meer **interactie** in de klas, meer **taalsteun** en meer **context** aanbieden.

Luik 3 Actieplan voor docenten, 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs, Stap 4 legt met voorbeelden uit hoe vakdocenten hun didactiek taalgericht maken.

Stap 5: Pas les- en toetsmateriaal aan en ontwikkel nieuw materiaal

Volgens *Dertien Doelen in een dozijn* (2006)³⁵ kan elke leerkracht de talige en inhoudelijke complexiteit van teksten inschatten, teksten beoordelen op toegankelijkheid en mondeling of schriftelijk toegankelijker maken.

In de praktijk blijkt toch dat docenten onvoldoende **inzicht** hebben in **mogelijke taalproblemen** en niet over **de nodige instrumenten en ondersteuning** beschikken om hun lesmateriaal talig toegankelijker te maken.

Luik 3 Actieplan voor docenten, 3 Stappenplan taalgericht vakonderwijs, Stap 5 bespreekt criteria waaraan taalgericht cursus- en toetsmateriaal moet voldoen.

³⁴ *Dertien Doelen in een dozijn. Een Referentiekader voor taalcompetenties van leraren in Nederland en Vlaanderen.* (2006) (te downloaden), p25

³⁵ *Dertien Doelen in een dozijn*, p. 33

Stap 6: Evalueer de stand van zaken

1 Maandelijks evaluatie werkgroep Taalgericht Vakonderwijs³⁶

De directie heeft maandelijks een gesprek met de werkgroep Taalgericht Vakonderwijs om acties en knelpunten te bespreken en te evalueren. Ze toont hierbij het beste **veel betrokkenheid en enthousiasme** over het ontwikkelde materiaal, het invoeren van vernieuwende didactische principes, ... Als de werkgroep zich werkelijk gesteund voelt in zijn acties, zal de dynamiek alsmaar toenemen.

De directie denkt samen met de werkgroep Taalgericht Vakonderwijs bijvoorbeeld na over:

- hoe ze knelpunten bij de implementatie kan oplossen
- hoe ze extra randvoorwaarden kan vervullen, door extra nascholingen, aankoop materiaal, ...
- hoe ze alle docenten kan overtuigen en betrekken bij het vernieuwingsproces

2 Evaluatie implementatie taalgericht vakonderwijs bij vakdocenten

De directie evalueert de **implementatie van taalgericht vakonderwijs** door functioneringsgesprekken, lesobservaties³⁷ of via alternatieve vormen van evaluatie zoals videocoaching³⁸ of teamteaching³⁹. Bij deze laatste vormen moet de directie zelf goed op de hoogte zijn van taalgericht vakonderwijs.

Ze evalueert ook **het effect van de taalgerichte aanpak op de voortgang van de cursisten**⁴⁰ in de opleiding. Met moet hierbij wel voor ogen houden dat vernieuwingen enige tijd nodig hebben voordat het effect zichtbaar is. Het heeft weinig zin om na één schooljaar een actiepoint volledig te verwerpen. Voortdurende bijstelling van vorige actiepunten is wel noodzakelijk.

BEOOGDE SITUATIE

- De directie en vakdocenten volgen nascholingen rond taalgericht vakonderwijs.
- De directie implementeert taalgericht vakonderwijs in het taalbeleidsplan.
- De directie richt een werkgroep Taalgericht Vakonderwijs op.
- De directie evalueert maandelijks de implementatie van taalgericht vakonderwijs;

³⁶ Voor kleine centra is dit de werkgroep Taalbeleid.

³⁷ www.taalgerichtvakonderwijs.nl, lesobservatie of het principe ervan kan hierbij helpen.

³⁸ Videocoaching: de vakles van de docent wordt op video opgenomen en daarna met de checklist besproken. De docent krijgt didactische tips en/of doet zelf suggesties om de lessen te verbeteren.

³⁹ Interessant artikel over teamteaching en evaluatie: Van den Branden, Kris (2005). *Coach de Coach. Taalleerkrachten ondersteunen bij het uitbouwen van hun onderwijspraktijk*.

⁴⁰ Voortgang kan zich uiten in resultaten op basis van brede evaluatie, maar ook in het welbehagen van taalzwakke cursisten, een verhoging van de spreekdurf en een betere samenwerking tussen cursisten.

4 STAPPENPLAN NEDERLANDS OP DE OPLEIDINGSVLOER (NODO)

Beginsituatie

- Stap 1 Informeer u over de organisatie van Nodo
- Stap 2 Vervul de voorwaarden
- Stap 3 Selecteer kandidaten voor Nodo
- Stap 4 Kies de aangewezen organisatievormen
- Stap 5 Vul Nodo inhoudelijk in
- Stap 6 Bepaal de evaluatievorm van Nodo
- Stap 7 Evalueer de implementatie van Nodo

Beoogde situatie

BEGINSITUATIE

Nederlands op de opleidingsvloer en/of een neventraject Nederlands

Nederlands op de opleidingsvloer en neventrajecten zijn **twee vormen van geïntegreerd vakonderwijs** die wel eens worden verward. Toch zijn er grote verschillen. Bijlage 2⁴¹ duidt de verschillen en de gelijkenissen.

Is Nederlands op de opleidingsvloer de aangewezen taalondersteuning?

Het centrum bekijkt eerst of het remediërende karakter van Nederlands op de opleidingsvloer de aangewezen vorm van taalondersteuning is. Voor bepaalde centra is dat hét middel om aan taalachterstand te werken. Voor andere zijn andere vormen van taalondersteuning meer voor de hand liggend. Hieronder volgen een aantal mogelijkheden. Centra kunnen ook voor een combinatie kiezen.

- **Een centrum kiest enkel⁴² voor taalgericht vakonderwijs.**

Dit kan als er zich geen onoverkomelijke taalproblemen stellen. De cursisten maken nog taalfouten maar hebben weinig of geen problemen om zich mondeling of schriftelijk uit te drukken, om Nederlandstaligen binnen het vakgebied te begrijpen, om teksten over het vakgebied te lezen en om examens af te leggen. De taalontwikkeling van deze cursisten wordt door de vakdocenten zélf gestimuleerd. Er is geen nood aan ondersteuning van een taaldocent.

- **Een centrum kiest voor Nederlands op de opleidingsvloer én taalgericht vakonderwijs.**

Nederlands op de opleidingsvloer is vooral voor zeer laaggeschoolde cursisten⁴³ de beste keuze. Zij leren het beste Nederlands tijdens het uitvoeren van handelingen in de praktijkles. Hoofddoel van Nodo is begripsproblemen in de praktijkles op te lossen. Nodo is eveneens aangewezen als het lesurenpakket van de cursisten te zwaar is om nog een extra module NT2 (in een neventraject) te volgen.

- **Een centrum kiest voor een talig beroepsgericht neventraject én taalgericht vakonderwijs.**

Cursisten zijn het meest gebaat bij een neventraject als het (algemeen) taalniveau nog aanzienlijk moet verhogen. Een voorbeeld: Is het instroomniveau A2/Breakthrough (1.2)⁴⁴, maar het uitstroomniveau van de vakopleiding beoogt B1/Threshold (2.2)! Dan biedt het centrum het beste een neventraject aan. Met twee modules (2.1 en 2.2). Doorgaans betekent dat 3 à 6 uur taallessen per week als neventraject. Een bijkomend voordeel van een neventraject is dat cursisten er een certificaat mee kunnen behalen. Als het lesurenpakket van de cursisten te zwaar is om nog 3 uur extra naar de taallessen te komen, is dit geen goede optie.

Voorbeeld:

SCVO SIVO⁴⁵ heeft doelbewust gekozen voor een combinatie van een neventraject en Nederlands op de opleidingsvloer. In het neventraject wordt het taalniveau van A2/Breakthrough (1.2) naar B1/Threshold (2.1) gebracht. Ondertussen krijgen de cursisten nog extra remediërende ondersteuning in de praktijklessen, nl Nederlands op de opleidingsvloer.

⁴¹ Zie Bijlage 2 *Overzicht trajecten geïntegreerd vakonderwijs*

⁴² Let wel: in alle opleidingen zou taalgericht vakonderwijs moeten worden aangeboden.

⁴³ Ook voor hogergeschoolden kan Nodo de aangewezen vorm zijn.

⁴⁴ Zie bijlage 1 *Vergelijkend overzicht niveaus Nederlands tweede taal*

⁴⁵ Zie Praktijkvoorbeelden.

Stap 1: Informeer u over de organisatie van Nodo

1 Kies de beste organisatorische formule.

Het centrum kiest de beste formule om Nederlands op de opleidingsvloer organisatorisch in te richten. Nodo is remediërend, leidt niet tot certificering en kan voorlopig niet als een module NT2 worden ingericht. Het is een uitdaging om hiervoor in de toekomst structurele oplossingen te vinden. Dit probleem is aan de overheid gesignaleerd.

Voorlopig zijn er volgende oplossingen:

- Het centrum kan Nodo inrichten met coördinatie-uren. Het centrum is flexibel om deze uren in te vullen en kan louter remediëring geven. Een nadeel is wel dat coördinatie-uren voor een volgend schooljaar geen leraarsuren genereren.
- Het centrum kan Nodo inrichten als flexibele invulling van een module NT2 in een neventraject. Indien een centrum een talig beroepsgericht neventraject organiseert, kan het daarin Nodo aanbieden. De specifieke eindtermen van de *Opleidingsprofielen Moderne Talen*⁴⁶ zijn in principe open genoeg om de module NT2 aan te passen aan de context van de beroepsgerichte opleiding. Er kan in een module NT2 voldoende plaats zijn voor Nodo tijdens de praktijklessen. Een centrum mag immers altijd meer geven dan in het leerplan beschreven staat.

2 Geef Nodo in alle modules van de vakopleiding.

Nodo sorteert pas effect als er in alle modules van de vakopleiding taalondersteuning wordt aangeboden. **Taalleren** is geen vaardigheid die je leert tijdens één module. Het is een **continu proces**. Het heeft weinig zin om deze na de eerste module wegens financiële noodzaak of organisatorische redenen stop te zetten. Helaas gebeurt dit nog te vaak.

Stap 2: Vervul de voorwaarden

Om Nederlands op de opleidingsvloer in te richten moet het centrum voldoen aan de volgende voorwaarden.

1 Er zijn voldoende regelmatige cursisten.

Wanneer het centrum Nodo inricht als module NT2 in een neventraject, bedraagt het aantal regelmatige cursisten om financieel haalbaar te zijn **minimum 12**⁴⁷. Indien Nodo met coördinatie-uren wordt gefinancierd, hoeft het aantal cursisten geen voorwaarde te zijn.

2 Het centrum start een samenwerking met een centrum dat NT2 aanbiedt.

Het centrum gaat een samenwerkingsverband aan met een CVO of een universitair talencentrum dat NT2 aanbiedt. Adressen en namen van contactpersonen vindt u bij de Huizen van het Nederlands⁴⁸.

Alle financiële en organisatorische afspraken worden in **een overeenkomst**⁴⁹ opgenomen. Zo weet iedereen wat van hem wordt verwacht.

⁴⁶ De *Opleidingsprofielen Moderne Talen* van Entiteit Curriculum omschrijven welke einddoelstellingen men moet bereiken in de verschillende NT2-niveaus en richtgraden.

⁴⁷ In principe is 12 cursisten financieel haalbaar, maar men moet er rekening mee houden dat cursisten in het begin van het neventraject kunnen uitvallen. Het is aangeraden om een marge te nemen, dat wil zeggen een 15-tal cursisten bij de start van het neventraject.

⁴⁸ Zie bijlage 37 *Adressenlijst Huizen van het Nederlands*.

⁴⁹ Zie bijlage 33 *Voorbeeld formulier overeenkomst samenwerkingsverband*.

organisatorische afspraken

- de gewenste instroomvereisten
- de beoogde uitstroomvereisten
- organisatievorm (Nodo, talig beroepsgericht neventraject of voortraject)
- formule om neventraject in te richten (gewone module NT2, Project Socio-Culturele Integratie)
- aantal uur per week ondersteuning voor cursisten en periode
- ondersteuning voor vakdocenten door de taaldocent en ruimte in de opdracht van de docenten
- intake- en toetsprocedure (instaptoets, functionele taaltoets op maat)
- taakverdeling (Wie doet wat?)
- afspraken rond toetsontwikkeling en –afname
- data voor structureel overleg

financiële afspraken

- Wie financiert het neventraject? Hoe?
- Wie financiert de ondersteuning van de vakdocenten? Hoe?

3 Er zijn voldoende leraars- of coördinatie-uren

Als het centrum Nodo inricht in een neventraject, wordt bekeken wie dit traject kan financieren. Zowel het beroepsgericht centrum als het centrum dat NT2 aanbiedt, komen voor de financiering van het traject in aanmerking. De voorwaarde is over voldoende leraarsuren beschikken. De centra houden er rekening mee dat maximum 2% van het aantal toegekende leraarsuren aan een ander CVO kan worden overgedragen⁵⁰.

Als het beroepsgericht centrum Nodo inricht met coördinatie-uren, moet het beroepsgericht CVO over voldoende coördinatie-uren beschikken.

4 Er zijn voldoende coördinatie-uren en/of financiële middelen

Het centrum beschikt over voldoende coördinatie-uren en/of financiële middelen om ruimte in het lespakket van de docenten te voorzien voor lesobservaties en gesprekken als voorbereiding, voor structureel overleg⁵¹ en om lesmateriaal te ontwikkelen.

Voor het centrum met Nodo start:

- observeert de taaldocent vaklessen
- stelt hij vakinhoudelijke vragen aan de vakdocent
- geeft hij NT2-tips aan de vakdocent

Structureel overleg is noodzakelijk opdat de taal- en vakdocenten in nauwe samenwerking

- het doelpubliek van Nodo kunnen bepalen
- de inhoud van Nodo kunnen invullen
- didactische tips kunnen uitwisselen

De taaldocent ontwikkelt in samenwerking met de vakdocenten een volledig nieuw pakket lesmateriaal voor Nodo.

⁵⁰ Artikel 103 Decreet betreffende het volwassenenonderwijs (6 juni 2007).

⁵¹ Zie *luik 3 Actieplan voor docenten, 4 Stappenplan Nederlands op de opleidingsvloer, Stap 2.*

5 Er is een geschikte infrastructuur

Nodo vindt plaats op de **locatie van de vakopleiding**. De directie van het beroepsgericht centrum voorziet een **simulatielokaal**, waar de taaldocent gebruik kan maken van de **materialen** en de infrastructuur van de vakopleiding.

6 Beide directies hebben een gedeelde verantwoordelijkheid

De verantwoordelijkheid van de organisatie en de invulling van het pakket Nodo ligt zowel bij het centrum dat taalondersteuning aanbiedt als bij de beroepsgerichte opleiding. Dit veronderstelt **samenwerking en structureel overleg** tussen beide directies, vak- en taaldocenten om het traject organisatorisch en didactisch uit te stippelen.

Zie 2 *Stappenplan nauwe samenwerking*.

Stap 3: Selecteer kandidaten voor Nodo

Het centrum selecteert de kandidaten voor Nodo op basis van een functionele taaltoets op maat. Deze stap wordt beschreven in het luik van de docenten. Het centrum bepaalt of alle taalzwakke cursisten, zowel anders- als Nederlandstalig, voor Nodo in aanmerking komen. Dit hangt van het vereiste instapniveau af. Vanaf het taalvaardigheidsniveau B1/Threshold (2.3)⁵² kan Nodo ook interessant zijn voor Nederlandstalige cursisten. Een voorbeeld: verslagen schrijven of zich genuanceerd uitdrukken kan problemen opleveren voor alle laagtaalvaardige cursisten.

Stap 4: Kies de aangewezen organisatievormen

Nodo kan **verschillende organisatievormen** aannemen. Zie bijlage 3 *Voorbeelden organisatievormen Nederlands op de opleidingsvloer*.

Stap 5: Vul Nodo inhoudelijk in

De inhoudelijke invulling van Nederlands op de opleidingsvloer gebeurt in **nauwe samenwerking** tussen taal- en vakdocenten. Hoe dit precies gebeurt, wordt beschreven in *luik 3 Actieplan voor docenten, 4 Stappenplan Nederlands op de opleidingsvloer*.

Stap 6: Bepaal de evaluatievorm van nodo

Evaluatie staat haaks op het remediërende karakter van Nodo. Als er om organisatorische redenen toch geëvalueerd moet worden, kan het centrum het beste kiezen voor **brede evaluatie**⁵³ zoals permanente evaluatie, portfolio, (self)assessment, enzovoorts.

⁵² Zie bijlage 1 *Vergelijkend overzicht niveaus Nederlands tweede taal*.

⁵³ Voor meer informatie zie www.nt2evaluatheek.be of www.cnavt.org.

Stap 7: Evalueer de implementatie van Nodo

De uiteindelijke realisatie van Nodo gebeurt door de taal- en vakdocent(en). Toch is het vooral in het begin noodzakelijk dat de directies **maandelijks** een **overlegmoment** organiseren om samen met de docenten de **stand van zaken** te bespreken en bij problemen te zoeken naar oplossingen.

Mogelijke **overlegpunten**:

- voortgang cursisten: succesverhalen, uitval, ...
- samenwerking taal- en vakdocenten
- bijkomende voorwaarden (bijvoorbeeld: infrastructuur, materiaal, ...)
- knelpunten
- toekomstplannen
- het nakomen van de afspraken

BEOOGDE SITUATIE

- De directie voorziet organisatorisch de mogelijkheid om Nodo in te richten.
- De directie vervult de voorwaarden om Nodo in te richten.
- De directie kiest de beste organisatievorm(en) voor Nodo.
- Nodo wordt inhoudelijk zo goed mogelijk ingevuld.
- De evaluatie van Nodo gebeurt door middel van brede evaluatie.
- De directie en docenten evalueren de implementatie van Nodo.

5 STAPPENPLAN EEN TALIG BEROEPSGERICHT NEVENTRAJECT

Beginsituatie

- Stap 1 Kies voor een taalheterogeen of taalhomogeen doelpubliek
- Stap 2 Vervul de voorwaarden
- Stap 3 Bepaal de organisatieformule van het traject
- Stap 4 Reflecteer over de gewenste talige instroomvereisten en uitstroomdoelen
- Stap 5 Selecteer kandidaten voor het traject
- Stap 6 Vul de opbouw en de inhoud van het traject in
- Stap 7 Bepaal de evaluatievorm van het traject
- Stap 8 Evalueer de implementatie van het traject

Beoogde situatie

BEGINSITUATIE

Nederlands op de opleidingsvloer en/of een neventraject Nederlands

Centra gebruiken de term Nederlands op de opleidingsvloer (Nodo) in de brede betekenis. Toch is er een **onderscheid** tussen Nodo en een talig beroepsgericht neventraject⁵⁴. Nodo is remediërend van aard en vindt doorgaans plaats op de praktijkvloer. Een neventraject is (doorgaans) certificerend en heeft als doel de cursisten op een hoger taalniveau op de ERK-schaal⁵⁵ te brengen.

Een talig beroepsgericht neventraject werkt motiverend

Omdat taal en vak meer verbonden zijn, werkt een geïntegreerd neventraject voor cursisten meer motiverend dan een algemeen NT2-traject. Door de **beroepsgerichte inhoud** ervaren cursisten dat taal en vak deel uitmaken van één vakopleiding. Dit gevoel wordt versterkt omdat het neventraject en de vakopleiding op **één en dezelfde locatie** plaatsvinden. De cursist ervaart bovendien een **zichtbare en nauwe samenwerking** tussen taal- en vakdocent.

Stap 1: Kies voor een taalheterogeen of een taalhomogeen doelpubliek

De keuze tussen een taalheterogeen of taalhomogeen neventraject hangt af van het gewenste instapniveau van de opleiding. Wanneer het instroomniveau van het neventraject lager is dan B1/Threshold (2.2)⁵⁶, dan zijn taalzwakke Nederlandstalige cursisten hiermee niet gebaat. Voor hen is een neventraject pas nuttig vanaf B1/Threshold (2.2).

Een voorbeeld:

In de opleiding Kinderzorg van SCVO Sité volgen alle cursisten het neventraject, tenzij ze op basis van de diagnostische taaltoets hiervoor een vrijstelling krijgen. Het neventraject bestaat uit een geïntegreerde module Functionele Taalvaardigheid op het niveau B1/Threshold (2.4). De inhoud is gebaseerd op de werkcontext van Begeleider in de Kinderzorg. De diagnostische taaltoets bestaat uit 3 delen:

- 1. een schriftelijk luik met vragen over motivatie, werksituatie, opleiding en studiebelasting*
- 2. een leestekst met inhoudelijke open vragen*

Deel 1 en 2 worden inhoudelijk en op talig vlak geëvalueerd door de vakdocent. Enkel wanneer hij twijfelt aan de taal van de cursist, geeft hij de toets door aan de taaldocent.

- 3. een gesprek*

Als blijkt dat de cursist te zwak is, dan neemt de taaldocent een niveaubepalingstoets af. De cursist krijgt dan de raad om eerst extra NT2-lessen te volgen en later pas in te stromen.

Kiest de directie toch voor een taalhomogene groep dan moet het neventraject **zo goed mogelijk bij de vakopleiding aansluiten**. In de praktijk blijkt immers dat cursisten een neventraject vaak als stigmatiserend en een extra belasting bovenop het lesurenpakket beschouwen. Ze beseffen niet altijd dat hun taalvaardigheid onvoldoende is en dat het neventraject hen helpt om de opleiding succesvol te beëindigen.

Zorg er als centrum voor dat het **neventraject effectief een deel van de opleiding vormt of beloon** de deelname aan het traject. Enige creativiteit kan hierbij wonderen doen.

⁵⁴ Zie bijlage 2 Overzicht trajecten geïntegreerd vakonderwijs.

⁵⁵ Zie bijlage 1 Vergelijkend overzicht niveaus Nederlands tweede taal.

⁵⁶ Zie bijlage 1 Vergelijkend overzicht niveaus Nederlands tweede taal.

Voorbeelden:

- Cursisten kunnen op het einde van de opleiding hun eindwerk laten nalezen door de taaldocent.
- Cursisten kunnen tijdens een herhalingsles vragen stellen aan taal- en vakdocent.
- Cursisten die het neventraject al hebben gevolgd, leggen aan de nieuwkomers uit wat het belang is van het traject.

Stap 2: Vervul de voorwaarden

De voorwaarden om Nederlands op de opleidingsvloer of een talige beroepsgericht neventraject te organiseren, zijn dezelfde. Zie daarom *4 Stappenplan Nederlands op de opleidingsvloer, Stap 2*.

Stap 3: Bepaal de organisatieformule van het traject

Het traject kan op verschillende manieren worden georganiseerd:

- als een gewone module NT2
- als een module NT2 onder het project Socio-Culturele Integratie
- als een module Functionele Taalvaardigheid binnen het Project Algemene Vorming.

Uiteraard zijn aan alle drie voorwaarden verbonden. Zie bijlage 4 *Overzicht formules om een neven- of een voortraject te organiseren*.

Stap 4: Reflecteer over de gewenste talige instroomvereisten en uitstroomdoelen

Voor de inhoudelijke invulling van een talig beroepsgericht traject is reflectie over de talige instroomvereisten en uitstroomdoelen van het traject noodzakelijk. De reflectie gebeurt door de vakdirectie én vakdocenten (van de kerngroep Taalbeleid).

Zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 5 Stappenplan een talig beroepsgericht neventraject, Stap 4*.

Stap 5: Selecteer kandidaten voor het traject

Op basis van een functionele taaltoets op maat worden de kandidaten voor het traject geselecteerd. Deze stap wordt beschreven in het luik van de docenten.

Zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 5 Stappenplan een talig beroepsgericht neventraject, Stap 5*.

Stap 6: Vul de opbouw en de inhoud van het traject in

De directies voorzien voldoende uren voor structureel overleg tussen taal- en vakdocenten.

Zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 5 Stappenplan een talig beroepsgericht neventraject, Stap 6*.

Stap 7: Bepaal de evaluatievorm van het traject

De docenten beslissen welke evaluatievorm zich het beste leent voor de evaluatie van de cursisten.

Zie *Luik 3 Actieplan voor docenten, 5 Stappenplan een talig beroepsgericht neventraject, Stap 7.*

Stap 8: Evalueer de implementatie van het traject

De uiteindelijke realisatie van het traject gebeurt door de taal- en vakdocent(en). Toch is het vooral in het begin noodzakelijk dat de directies **maandelijks** een **overlegmoment** organiseren om samen met de docenten de **stand van zaken** te bespreken en bij problemen te zoeken naar oplossingen.

Mogelijke **overlegpunten**:

- voortgang cursisten: succesverhalen, uitval, ...
- samenwerking taal- en vakdocenten
- bijkomende voorwaarden (bijvoorbeeld: infrastructuur, materiaal, ...)
- knelpunten
- toekomstplannen
- het nakomen van de afspraken
- ...

BEOOGDE SITUATIE

- De directie vervult de voorwaarden voor een talig beroepsgericht neventraject.
- De directie reflecteert over de instroomvereisten en de uitstroomdoelen van het neventraject.
- De directie en docenten evalueren de implementatie van het talig beroepsgericht neventraject.

6 STAPPENPLAN EEN TALIG BEROEPSGERICHT VOORTRAJECT

Beginsituatie

- Stap 1 Informeer u over de organisatie van het traject
- Stap 2 Vervul de voorwaarden
- Stap 3 Bepaal de organisatieformule van het traject
- Stap 4 Reflecteer over de gewenste talige instroomvereisten en uitstroomdoelen
- Stap 5 Selecteer de kandidaten voor het traject
- Stap 6 Vul de opbouw en de inhoud van het traject in
- Stap 7 Bepaal de evaluatievorm van het traject
- Stap 8 Evalueer de implementatie van het traject

Beoogde situatie

BEGINSITUATIE

Talige beroepsgerichte voortrajecten zijn motiverend

Het talig beroepsgericht voortraject kadert onmiddellijk in de **context** van de latere vakopleiding. Dat werkt zeer motiverend. Vroeger moesten cursisten eerst een jaar of jaren algemeen Nederlands leren voor ze met de vakopleiding konden starten. Voor zeer laaggeschoolde cursisten is het niet evident om A2/Waystage (1.2)⁵⁷ in korte tijd te behalen. Voor hen is een talig beroepsgericht voortraject zeker een vooruitgang.

Voor **laaggeschoolde** cursisten die een zeer praktijkgerichte opleiding⁵⁸ willen volgen, is het aangewezen om het **voortraject** zo **kort** mogelijk te houden. Ze leren het meeste Nederlands tijdens de praktijklessen.

Voor **hogeschoolde cursisten**, mag het voortraject wat langer duren.

Stap 1: Informeer u over de organisatie van een talig beroepsgericht voortraject

Het centrum informeert zich eerst goed over de verschillende vormen van talige beroepsgerichte voortrajecten.

Doel

Een talige voorbereiding op de vakopleiding organiseren. Doorgaans kunnen cursisten een hoger taalniveau op de ERK- schaal⁵⁹ behalen en krijgen ze een certificaat.

Vormen van talige beroepsgerichte voortrajecten

Er zijn drie vormen: een extern en een intern voortraject. In de toekomst wordt 'maatwerk' ook een mogelijkheid.

1 Extern talig beroepsgericht voortraject

organisator	Doorgaans VDAB (i.s.m. een CVO of een universitair centrum).
locatie	Vindt meestal plaats bij VDAB, in het CVO of in het universitair talencentrum.
voordelen	VDAB heeft al veel ervaring met het uitbouwen van kwaliteitsvolle voortrajecten.
nadelen	<ul style="list-style-type: none"> - In een extern traject is er vaak weinig samenwerking tussen de taaldocent en de vakopleiding, bijgevolg is er weinig inhoudelijke input en betrokkenheid van de vakopleiding. - De cursist ervaart de taal- en de vakopleiding als twee aparte trajecten en het eindperspectief lijkt verder af.

⁵⁷ Zie bijlage 1 *Vergelijkend overzicht niveau Nederlands tweede taal*.

⁵⁸ Bijvoorbeeld: schoonmaaktechnieken, hulpkapper, ...

⁵⁹ Zie bijlage 1 *Vergelijkend overzicht niveaus Nederlands tweede taal*.

2 Intern talig beroepsgericht voortraject

organisator	Het beroepsgericht CVO of een CVO dat NT2 aanbiedt
locatie	Op de locatie van de vakopleiding
voordelen	<ul style="list-style-type: none"> - Op één locatie is het makkelijker om structureel en spontaan overleg te organiseren. - De vakopleiding is nauw betrokken bij de organisatie van het voortraject. De vakdocenten worden van dichtbij geconfronteerd met laagtaalvaardige anderstaligen. De kans is groot dat er van bij de start een positief draagvlak in het centrum wordt gecreëerd. De drempel voor het inrichten van taalgericht vakonderwijs zal verkleinen. - Er is een grotere input van de vakopleiding in het talig voortraject en vice versa. - Het eindperspectief is beter in zicht. Cursisten zijn meer gemotiveerd om het voortraject te volgen. - De cursisten kunnen sneller een aangepast voortraject volgen.
nadelen	<ul style="list-style-type: none"> - In de beginfase vraagt de organisatie, de reflectie over de instroom- en uitstroomvereisten, de opbouw van het voortraject, de inhoudelijke invulling, de ontwikkeling van materiaal en het structureel overleg tussen taal- en vakdocenten veel tijd, energie en financiële middelen. - Er zijn minimaal 12 cursisten nodig om de organisatie financieel haalbaar te maken.

Opmerking:

Indien een centrum niet voldoende laagtaalvaardige cursisten heeft om een voortraject te organiseren, kan het ervoor kiezen om samen met een ander beroepsgericht centrum een gemeenschappelijk voortraject in te richten. Een voorwaarde is wel dat de twee centra dezelfde vakopleiding aanbieden of dat de opleidingen zich in hetzelfde studiegebied bevinden (bijvoorbeeld: social profit). Wanneer dat niet is, kunnen cursisten beter een algemene module NT2 volgen.

3 Voortrajecten als maatwerk⁶⁰

Een optie voor de toekomst is het aanbieden van maatwerk. Het kan de huidige algemene NT2-cursussen vervangen. Maatwerk kan op verschillende manieren worden georganiseerd.

- Het vindt plaats in lesgroepen waar deelnemers dezelfde rolkeuze hebben. Er zijn 7 rollen: werkende, werkzoekende, opvoeder, beheerder huisvesting en gezinsadministratie, cursist/student, consument en vrijetijdsbesteder.
- Er wordt roloverschrijdend gewerkt in groepen met hetzelfde taalvaardigheidsniveau.

organisator	Een CVO of universitair talentcentrum
locatie	In het CVO of het universitair talentcentrum
voordelen	<ul style="list-style-type: none"> - Taalleren is volledig ingebed in de rolkeuze waardoor de motivatie van cursisten vergroot. - Het is mogelijk dat in de toekomst de rollen voor studiegebieden worden verfijnd. Zo kan het studiegebied Personenzorg een verfijning zijn van de algemene rol 'student'.
nadelen	Maatwerk blijft een apart taaltraject dat volledig buiten de vakopleiding plaatsvindt. Aan een echte integratie van taal en vak wordt voorbijgegaan.

⁶⁰ Voor meer informatie zie www.taalunieversum.org/onderwijs/nt2-beginnersdoelen.

Stap 2: Vervul de voorwaarden

Zie 4 *Stappenplan Nederlands op de opleidingsvloer, stap 2*.

Stap 3: Bepaal de organisatieformule van het traject

Zie 4 *Stappenplan Nederlands op de opleidingsvloer, stap 3* en 5 *Stappenplan talig beroepsgericht neventraject, stap 3*.

Stap 4: Reflecteer over de gewenste talige instroomvereisten en uitstroomdoelen

Zie 4 *Stappenplan Nederlands op de opleidingsvloer, stap 4* en 5 *Stappenplan talig beroepsgericht neventraject, stap 4*.

Stap 5: Selecteer de kandidaten voor het traject

Indien uit de intake blijkt dat de taalvaardigheid van de kandidaat onvoldoende is om met de vakopleiding te starten, wordt hij adviserend doorverwezen naar het voortraject.

Voor meer informatie over de intake zie 1 *Stappenplan instroom, Stap 4*.

Stap 6: Vul de opbouw en de inhoud van het traject in

Zie 4 *Stappenplan Nederlands op de opleidingsvloer, stap 6* en 5 *Stappenplan talig beroepsgericht neventraject, stap 6*.

Stap 7: Bepaal de evaluatievorm van het traject

Zie 4 *Stappenplan Nederlands op de opleidingsvloer, stap 7* en 5 *Stappenplan talig beroepsgericht neventraject, stap 7*.

Stap 8: Evalueer de implementatie van het traject

Zie 5 *Stappenplan talig beroepsgericht neventraject, stap 8*.

BEOOGDE SITUATIE

- De directie maakt een verantwoorde keuze tussen een extern of intern voortraject.
- De directie vult de noodzakelijke randvoorwaarden in.
- De werkgroep Taalbeleid reflecteert over de instroomvereisten en de uitstroomdoelen van het voortraject.
- De directie en docenten hebben een tussentijdse en eindevaluatie van de implementatie van het voortraject.

7 LIJST MET AFKORTINGEN

ALTE	Association of Language Testers in Europe
BSO	Beroeps Secundair Onderwijs
CBE	Centra voor Basiseducatie
CEFR	Common European Framework of Reference
CNaVT	Certificaat Nederlands als Vreemde Taal
CTO	Centrum voor Taal en Onderwijs
CVO	Centra voor Volwassenenonderwijs
DBO	Dienst Beroepsopleiding
DIVA	Dienst Informatie, Vorming en Afstemming
DVO	Dienst voor Onderwijsontwikkeling (heden: Entiteit Curriculum)
ERK	Europees Referentiekader
EVC	Eerder Verworven Competenties
GO	Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
HITEK	Hoger Instituut voor Talen en Economie Kortrijk
HvN	Huis van het Nederlands
KUL	Katholieke Universiteit Leuven
Lt	lestijden
NARIC	National Academic (& Professional) Recognition and Information Centre
NODO	Nederlands op de Opleidingsvloer
NODW	Nederlands op de Werkvloer
NT2	Nederlands als tweede taal
OVSG	Onderwijssecretariaat van Steden en Gemeenten
PAV	Project Algemene Vorming
PST	Professionele Schoonmaaktechnieken
RG	Richtgraad
POV	Provinciaal Onderwijs Vlaanderen
SCVO	Stedelijk Centrum voor Volwassenenonderwijs
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SITO	Stedelijk Instituut voor Technisch Onderwijs
SIVO	Stedelijk Instituut voor Volwassenenonderwijs
SO	Secundair Onderwijs
TIBO	Taaltoets Instroom Beroepsopleiding
TOBA	Toets Basistaalvaardigheid Anderstalige Volwassenen
UA	Universiteit Antwerpen
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidbemiddeling en Beroepsopleiding
VLOR	Vlaamse Onderwijsraad
VSKO	Vlaams secretariaat van het katholiek onderwijs. De katholieke onderwijskoepel.

8 INSPIRATIEBRONNEN

8.1 Literatuur

- Bakker, Ankie e.a. (2000). *Naar een taalgerichte vakles. Draaiboek voor invoering van taalgericht vakonderwijs in Iwoo*. Centrum Educatieve Dienstverlening Rotterdam.
- Beelaert, Sonja en de Vos, Hilde (2003). *Nederlands als tweede taal in een geïntegreerd opleidingsconcept*. Het Leerwerkcentrum Antwerpen.
- Berben, Martien en van Nuffel, Helena (2004). Mamadou aan de muur. Beginnen aan taalondersteuning op de opleidingsvloer. In: *Les 130*, sep.'04, p. 8-9.
- Bolle, Tiba en Witte, Femmy (2003). De stage als startpunt. Handelingssituaties als leidraad voor een geïntegreerd traject. In: *Les 124*, sep.'03, p. 6-9
- Bolle, Tiba (2004). Je moet van elkaar willen leren. Taal- en vakdocenten over hun samenwerking in een geïntegreerd traject. In: *Les 130*, sep.'04, p. 4-6
- Bolle, Tiba (2004). Daar komt nogal wat bij kijken! Structuur aanbrengen in de opzet, uitvoering en evaluatie van een geïntegreerd traject. In: *Les 130*, sep.'04, p.10-12
- Bots, Regine (1999): *Het Posterproject. Handleiding. Woordenschatuitbreiding voor leerjaar 1 in het voortgezet onderwijs. Geschied voor mbo, havo en vwo*. Het Projectbureau, Partners Training & Innovatie Rotterdam.
- Bruylant, Wim en Padmos, Tineke (2001). *Kleurrijke klanten. De opvang van anderstaligen in de ondernemersopleiding*. CTO/Steunpunt Nt2 Leuven.
- Cnossen, Tinneke e.a. (2001) *Een aanzet tot integraal taalbeleid op school*. Amersfoort CPS.
- Cohen de Lara, Hans; van Pruissen, Annemiek; Stassen, Paul (1999). *De route. Een leidraad voor het schrijven van een taalbeleidsplan voor scholen voor primair en voortgezet onderwijs*. Utrecht Schooladviescentrum.
- Degroof, Wim: *Eindrapport 'Neventrajectexperiment' januari-december 2002*. CTO
- de Vos, Hilde en Leysen, Jes (2007). *Klare taal rendeert. Over het belang van een taalbeleid voor bedrijven en organisaties*. Huis van het Nederlands Antwerpen. Te downloaden via de website van het Huis van het Nederlands Antwerpen: www.nt2antwerpen.be (luik 'Taalbeleid').
- Drijkoningen, Joke en Vander Meeren, Katlijn (2004). Hoe hoog is de drempel? Startniveaus in Brusselse geïntegreerde trajecten. In: *Les 130*, sep.'04, p.20-21.
- Folkstra, J.H (2006). *Activerende werkvormen. Voortgezet Onderwijs*. Stichting Leerplanontwikkeling (SLO). (Deze publicatie is ook te downloaden)
- Gönenç, Aydan; Hillhorst, Cees en Smulders, Frans (2003). *Een kwestie van beginnen. Beleid maken op taal*. 's-Hertogenbosch KPC.
- Hacquebord, Hilde. Taalproblemen en taalbehoeften in het voortgezet onderwijs. Leerling- en docentenvragenlijsten als instrumenten voor taalbeleid. In: *Levende Talen Tijdschrift*, jg. 5, nr.2 (2004)
- Hajer, Maaike en Meestringa, Theun (2004). *Handboek Taalgericht Vakonderwijs*. Coutinho.
- Hajer, Maaike e.a (1993). *Adviezen voor schoolleiders. Tips voor de ontwikkeling van een taalbeleid*. Enschede/Lelystad SLO
- Houben, Lies en Wynants, Lies (2006). Onderzoek startcompetenties voor de opleiding verpleegkunde. Leuven/Brussel Centrum voor Taal en Onderwijs in opdracht van VDAB.
- Janssen-Van Dielen, Anne-Mieke (2003). Taaldoelen en vakdoelen bijten elkaar niet. Van denkhandelingen naar taalhandelingen. In: *Les 125*, okt.'03, p. 27-29
- Kabinet minister van onderwijs (2006). *Memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet betreffende het volwassenenonderwijs*. Versie 19 oktober 2006.
- Kabinet minister van onderwijs (2006). *De lat hoog voor talen in iedere school*. Nota Talenbeleid 28 september 2006.
- Kassenberg, Annelies en van Hilst, Brigitte (2005). Docenten getraind in taalgericht vakonderwijs. Een onderzoek naar de effecten. In: *Les 138*, dec.'05, p. 12-14.
- Koning Boudewijnstichting. *Accent op talent. Innoveren van onderwijs en vorming. Tussentijds rapport van de commissie Accent op Talent*. (2004)
- Liefwaard, Marja en Tubbing, Marga (2002). *Eén in de web. Samenwerkingstrajecten educatie beroepsonderwijs: modellen en voorbeelden*. 's Hertogenbosch: CINOP.
- Meestringa, Theun (2003). *Een expertisenetwerk taalbeleid vo in Amsterdam*. SLO Enschede.
- *Methodiekbeschrijving voor de opleiding: HIT Kapper 2002-2004*. Leeuwenborgh Opleidingen.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (2006). *Bewijs je bekwaamheid. Studievoortgang op grond van eerder verworven kwalificaties (EVK) en competenties (EVC)*.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs (2001).

- Volwassenenonderwijs Opleidingsprofielen Moderne Talen. Voorbeeldmateriaal bij de specifieke eindtermen.* DVO Brussel.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs (2006). *Opleidingsprofiel Volwassenenonderwijs. Studiegebied NT2. Modulaire opleiding. NT2 R2. AO NT 002.* Entiteit Curriculum Brussel.
  - Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs (2006). *Opleidingsprofiel Volwassenenonderwijs. Studiegebied NT2. Modulaire opleiding Socio-Culturele Integratie R2 AO NT 010.* Entiteit Curriculum Brussel.
  - Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs (2006). *Opleidingsprofiel Volwassenenonderwijs. Algemene vorming BSO3 AO AV 015.* Entiteit Curriculum Brussel.
  - Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs (2006). *Taalportfolio voor Volwassenen. Aangepaste versie 2006.* Dienst voor Onderwijsontwikkeling.
  - Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs en Vorming (2001). *Modulaire beroepsopleidingen studiegebied Personenzorg. Module initiatie verpleegkunde.* DBO Brussel.
  - Nederlandse Taalunie (2006). *Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen.*
  - Nederlandse Taalunie (2002). *Visietekst Inburgering. Doelbewust inburgeren: een visie op de inburgering van nieuwkomers en oudkomers in Nederland en Vlaanderen.* Nederlandse Taalunie Den Haag.
  - OVSG. *Kwaliteitsvolle toets- en examenvragen.* (te downloaden: www.ovsg.be)
  - OVSG. *Draaiboek voor vakwerkgroepen. Suggesties voor het optimaliseren van vakwerkgroepen op school.* (te downloaden: www.ovsg.be)
  - Paus, Harry; Rymenans, Rita; Van Gorp, Koen (2003). *Dertien Doelen in een dozijn. Een referentiekader voor taalcompetenties van leraren in Nederland en Vlaanderen.* Nederlandse Taalunie Den Haag.
  - Pedagogische Begeleidingsdienst Gemeenschapsonderwijs (2003). *Taalbeleid.*
  - Teunissen, Frans (red.) (1997) *Taalbeleid Concreet. Nederlands als tweede taal en onderwijs in allochtone talen op multi-etnische scholen.* Kpc 's Hertogenbosch.
  - Tubbing, Marga en Raumakers-Volaart, Conny (2000). *Verder met maatwerk in educatie. Stappenplan trajectontwikkeling en voorbeelden.* 's Hertogenbosch: CINOP.
  - Steunpunt GOK (2003). *Taalbeleid op school. Instrument voor een analyse van de beginsituatie. Secundair Onderwijs.* Leuven
  - Tuinder, Mirjam (1998). *Taalbeleid in het roc – 1. Voorwaarden en uitgangspunten. Oriëntatie op taalbeleid voor management en directie.* Rotterdam. Het Projectbureau
  - Tuinder, Mirjam (1998). *Taalbeleid in het roc – 2. Schoolvoorbeelden. Praktijkervaringen en adviezen voor de invoering van taalbeleid.* Rotterdam. Het Projectbureau
  - Van den Berg, José (1999). *Nieuwe onderwijsmodellen in de bve-sector.* 's Hertogenbosch: CINOP.
  - Van den Branden, Kris (2005). *Coach de Coach. Taalleerkrachten ondersteunen bij het uitbouwen van hun onderwijspraktijk.* In Mottar, A. (red.) (2005). *Retoriek en praktijk van het moedertaalonderwijs. Een selectie uit de 18de conferentie Het Schoolvak Nederlands.* p.153-164.
  - Van den Branden, Kris. *Zeven vragen over taakgericht onderwijs (en een poging tot antwoord erop ...).* In: *Les*, jan./feb., nr. 3, 29ste jg. (2000)
  - Van der Erve, Elise (1997). *25 Takenpakket coördinatie taalbeleid voortgezet onderwijs* Enschede SLO.
  - Van der Maas, Marjan (2004). *Taal Integraal. Wegen naar taalgericht onderwijs.* Kpc 's Hertogenbosch.
  - Van Gorp, Koen en Verheyden, Hilde. *Taalbeleid op school hoe begin je eraan? Verkenning van een zoekproces.* In: *Vonk*, nov./dec. (2003)
  - Van Hilst, Brigitte: *Instrumenten voor taalbeleid bekeken.* In: *Levende Talen Tijdschrift*, 1/3 okt. (2000)
  - Vanhoren, Ingrid (2001). *Van herkennen naar erkennen. Praktijken en ontwikkelingen rond 'de (h)erkenning van verworven competenties' in Vlaanderen.* Samenvatting.
  - Verhallen (red.) (2003). *Vaktaal. Taalontwikkeling in het vakonderwijs.* Wolters-Noordhoff.
  - Wyns, Luc: *Taalbeleid in de praktijk.* In: *Vonk*. jg 35, nr 2

8.2 interessante websites¹

Algemeen

www.huisnederlandsbrussel.be

Website van *Huis van het Nederlands Brussel*. De *leerkrachtenpagina* verstrekt concreet materiaal en tips die door de medewerkers van het Huis van het Nederlands werden ontwikkeld. Bijvoorbeeld: Nederlands op de schoolvloer en in de opleiding en Nederlands in ziekenhuizen.

www.nt2antwerpen.be

Website van *Huis van het Nederlands Antwerpen*. Bevat interessante en relevante links in verband met aanbodverstrekkers, organisaties, lesmateriaal, taalbeleid.

www.taalunieversum.org

Deze site is voor iedereen bedoeld die interesse heeft voor de Nederlandse taal, met talrijke interessante links, verwijzingen naar vakliteratuur, nieuws, enzovoorts.

Vakliteratuur en lesmateriaal

www.expertisecentrumnt2.nl

NT2puntNL wil op het gebied van NT2 kennis toegankelijk maken, vergroten en verspreiden via ICT. Het expertisecentrum voert zelf een aantal innovatieve NT2 projecten uit en adviseert andere organisaties. De website biedt onder andere informatie en tips aan over duale trajecten².

www.itta.uva.nl

Het ITTA is een expertisecentrum voor NT2 en is een onderdeel van de universiteit van Amsterdam. ITTA doet onder andere onderzoek naar en ontwikkelt lesmateriaal rond geïntegreerde scholing, inhoudsgericht taalonderwijs en taalgericht vakonderwijs. Verder traint en coacht ITTA docenten en geeft adviezen en informatie over taalbeleid, enzovoorts.

www.nt2.be

Het Centrum voor Taal en Onderwijs (K.U.Leuven) ondersteunt sinds 1990 het taalvaardigheidsonderwijs Nederlands in Vlaanderen door middel van onderzoek, materiaalontwikkeling, begeleiding en nascholing van scholen, bedrijven, organisaties en overheden.

www.taalgerichtvakonderwijs.nl

Het Platform Taalgericht Vakonderwijs bestaat uit medewerkers van verschillende instellingen die hun ervaringen uitwisselen en hun kennis bundelen om taalgericht vakonderwijs zo goed mogelijk vorm te geven. Op de website staan onder andere achtergrondinformatie, werkdocumenten en interessante links in verband met taalgericht vakonderwijs.

www.taalpleinrotterdam.nl

Deze site verstrekt informatie over taalbeleid en taalgericht vakonderwijs, samenwerkend leren, woordenschatuitbreiding, lesvoorbeelden, enzovoorts.

Toetsen

www.cnavt.org

¹ Dit is slechts een opsomming van een aantal relevante websites.

² 'Duale trajecten' betekent geïntegreerd vakonderwijs.

De CnaVT-medewerkers maken profielexamens Nederlands die meten of iemand in de Nederlandse taal kan functioneren in een bepaald domein. Op de website staan een toetsenbank met voorbeelden van nuttige toetstips en toetstaken die docenten kunnen gebruiken.

www.nt2evaluatheek.be

Deze site bevat een NT2-toetsenbank en geeft nuttige achtergrondinformatie en tips over toetsing.

Taaladvies

www.taaladvies.net

Geeft taaladvies over spelling en taalvragen. Bevat een overzicht van naslagwerken en organisaties die zich met taal bezighouden.

www.vlaanderen.be/taaltelefoon

De *Taaltelefoon* is de taaladviesdienst van de Vlaamse overheid. Hij geeft voor het Nederlands advies over spelling, woordgebruik, grammatica, uitspraak, tekstconventies zoals titulatuur en adressering, formulering en stijl. De *Taaltelefoon* kan door iedereen zowel telefonisch als online worden geraadpleegd.

www.vrtaal.net

Deze website geeft praktische tips over taalgebruik: spelling, schrijven, uitspraak en taalkwesties.

Nascholing/Deskundigheidsbevordering NT2

www.aiv.vub.ac.be

De Vrije Universiteit Brussel biedt een 'steunvak' NT2 aan binnen de academische lerarenopleiding Germaanse Talen: 'Onderwijs Nederlands aan anderstaligen'.

www.kdg.be

Karel de Grote-Hogeschool organiseert een voortgezette opleiding basiseducatie, een didactische vorming voor docenten die werken met laaggeschoolde volwassenen inclusief Nederlands voor anderstaligen.

www.kuleuven.ac.be/admin/al

De Katholieke Universiteit Leuven biedt een aanvullende lerarenopleiding Didactiek Nederlands aan anderstaligen aan.

www.nt2.be

Het Centrum voor Taal en Onderwijs (K.U. Leuven) ondersteunt sinds 1990 het taalvaardigheidsonderwijs Nederlands in Vlaanderen door middel van onderzoek, materiaalontwikkeling, begeleiding en nascholing van scholen, bedrijven, organisaties en overheden.

www.ua.ac.be/cno

Het Centrum Nascholing Onderwijs is een universitair nascholingscentrum voor onderwijspersoneel. Het CNO organiseert enerzijds nascholing voor alle betrokkenen uit het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de hogescholen. Anderzijds verzorgt het schoolgerichte cursussen, seminars en studiedagen op aanvraag in de scholen.

www.ua.ac.be/ioiw-ua

Het Instituut voor Onderwijs- en Informatiewetenschappen biedt een zeer praktijkgericht postgraduaat Didactiek Nederlands voor anderstaligen aan.

www.uvt.nl/faculiteiten/flw/onderwijs/nt2expert/

De Universiteit Tilburg biedt een 'Duale opleiding tot NT2-expert' aan. Het is een 3-jarige masteropleiding waarin theorie en praktijk geïntegreerd worden aangeboden.

www.bvnt2.org

De Beroepsvereniging van Docenten NT2 beschikt over een website met informatie, een archief, uitwisseling van lesideeën en –materiaal, een discussieplatform, ... Verder zorgt het bvnt2 voor de belangenbehartiging en deskundigheidsbevordering van docenten.

www.docatlas.be

Het provinciaal documentatiecentrum Atlas (docAtlas) is een documentatie- en leermiddelencentrum, gespecialiseerd in Nederlands voor anderstaligen, intercultureel onderwijs, mondiale vorming en interculturaliteit. DocAtlas organiseert ook vormingen over het gebruik van leermiddelen Nederlands voor anderstaligen, intercultureel onderwijs en mondiale vorming.

Documentatiecentra/bibliotheken

www.docatlas.be

Het provinciaal documentatiecentrum Atlas (docAtlas) is een documentatie- en leermiddelencentrum, gespecialiseerd in Nederlands voor anderstaligen, intercultureel onderwijs, mondiale vorming en interculturaliteit. Leerkrachten, studenten, vormingswerkers en alle andere geïnteresseerden kunnen er didactisch materiaal en documentatie in alle vormen ontlenu.

www.vocb.be

Website van het Vlaams ondersteuningscentrum voor de Basiseducatie. Het Vocab zorgt voor de begeleiding van CBE en de nascholing van educatieve medewerkers. Het Vocab ontwikkelt lesmateriaal en publiceert 'Wabliedt', een krant voor volwassenen met weinig leeservaring. Het Vocab beschikt over een documentatiecentrum.

Onlinecursussen en –oefeningen

www.digischool.nl

In het onderdeel 'vakscholen' vindt u informatie en bruikbaar materiaal voor lessen Nederlands aan anderstaligen voor secundair- en volwassenenonderwijs.

www.margoo.be

Deze site bestaat uit hot potatoes-oefeningen NT2, geordend per ERK-niveau.

www.taalnet.nl

Taalnet richt zich tot leerders NT2 en biedt onder andere een onlinecursus NT2 voor beginners, onlinemodules, taalspelen, woordenboeken, ...

8.3 Gesprekken

Ontwikkelgroep

- Frieke van Zundert (coördinator Huis van het Nederlands Antwerpen)
- Hilde de Vos (kwaliteitsmedewerker Huis van het Nederlands Antwerpen)
- Jan Leysen (projectcoördinator Huis van het Nederlands Antwerpen)
- Sandy Reinenbergh (taaldocent/projectmedewerker Linguapolis – Universiteit Antwerpen)
- Veerle Frateur (projectcoördinator Linguapolis – Universiteit Antwerpen)

Projectmedewerkers

- Chris Heyndels (taaldocent NT2 SCVO Sité)
- Diane Geboes (vakdocent/vakcoördinator SCVO SIVO)
- Jessica Leppens (taaldocent Nodo VDAB Antwerpen)
- Martine Lambrechts (verantwoordelijke social profit VDAB Antwerpen)

Stuurgroep

- Bert Arnold (directeur Leonardo Lyceum Campus Stuivenberg)
- Frank Storms (adjunct-directeur SCVO SIVO)
- Frieke van Zundert (coördinator Huis van het Nederlands Antwerpen)
- Hilde de Vos (kwaliteitsmedewerker Huis van het Nederlands Antwerpen)
- Jan Leysen (projectcoördinator Huis van het Nederlands Antwerpen)
- Martine Claesen (verantwoordelijke NT2 VDAB Antwerpen)
- Rika de Roover (directeur SCVO Sité)
- Sandy Reinenbergh (taaldocent/projectmedewerker Linguapolis - UA)
- Veerle Frateur (projectcoördinator Linguapolis - UA)

Adviesgroep

- Boris Mets (Coördinator Algemeen Onderwijsbeleid Stad Antwerpen)
- Carine Steverlynck (Inspecteur Volwassenenonderwijs NT2 en Personenzorg)
- Chantal Delmotte (Inspecteur Volwassenenonderwijs Lichaamsverzorging en Talen)
- Frans Daems (Hoogleraar Nederlandse Taalkunde en Taaldidactiek Universiteit Antwerpen)
- Griet Mathieu (adjunct-directeur PCVO Gent)
- Heidi De Niel (Coördinator Sectie Volwassenenonderwijs Centrum Taal en Onderwijs KULeuven)
- Hilde Vanderheyden (Adviseur Entiteit Curriculum Departement Onderwijs)
- Kris Cleiren (Algemeen Coördinator Integratiedienst Stad Antwerpen en voorzitter Raad van Beheer HvN)
- Marleen Van Ouytsel (Initiatiefnemer van dit project en Provincieraadslid Antwerpen)
- Monique De Ridder (Secretaris Vlaamse Onderwijsraad)

Met dank aan

Inge Adelmeijer, Leen Callens, Peter Catry, Ria Cauchie, Wim De Groof, Trees De Muynck, Veerle Depauw, Bart Dooms, Katrien Dragon, Michael Eulaers, Lies Houben, Monique Laenen, Cathy Maes, Sigrid Mees, Annemie Meeusen, Dirk Palinck, Francisca Sabbe, Els Schelfhout, Hilde Snels, Els Spaas, Katty Stas, Diane Tayaert, Ann Thys, Lydia Trap, Luc Van Bauwel, Philippe Vangeneugden, Mieke Van Grinsven, Eva van Herck, Koen van Vooren, Gert Verwilt, Jan Vogels, Els Willems, Ilse Wils en alle vakdocenten van de opleidingen Haartooi SCVO SIVO en Gediplomeerde Verpleegkunde Leonardo Lyceum Campus Stuivenberg.